

„előretöltés” helyőrség

IRODALMI-KULTURÁLIS MELLÉKLET

felvidék

2023. június IV. évfolyam 6. szám

4 Lackfi János -
Két esküvő
dupla macera

10 Kovács Kitti -
Hajnali éj

12 Z. Németh
István -
Elszakadás

14 Volford Éva -
Quid pro quo

... Az értékek
nem kopnak,
csak a hozzájuk
való viszony,
illetve
elfogadottságuk
változhat...

(Tóth László)

Lapszámunkat Zagiba Máttyás keramikumművész alkotásaival illusztráltuk.

vezérvess

Tózsér Árpád*

A spektátor utolsó gondolatai

Pomogáts Béla halálára

Érdeklődéssel nézi magát:
az elmúlás csupán ennyi volna?!
Gazdátlan, kaszáló mozdulatok –
mintha valaki más haldokolna.

A napsütés is csak tessék-lássék,
halópora a tegnapi napnak. –
Ha nem lesz spektátor, akkor minek
úrdinamó és világablak?!

A finomhangolt univerzum érzi,
sok a staffázs az élet körül,
s fogy az isten, mely a port átvérzi,
s a csillagködökből embert köpiül.

*megjelent a litera.hu weboldalon

fordulópont

MEGPIHENNI!

Jó dolog a szünet. Bár első tanévét befejező kicsi unokám, amikor megtudta, hogy ez két hónapos iskolamentességet jelent, rosszalóan megkérdezte: „Akkor én most egész idő alatt nem fogok találkozni az Ilike néniel?” Hát nem, mondtuk neki, mert a tanító néniel is meg kell pihennie.

A szünet általában a tanuló ifjúság szemszögéből szokták megközelíteni. Én most a másik oldal, a pedagógusok szemszögéből fogom. Merthogy ők is örülnek. Sőt, lehet, hogy még jobban, mint a diákok. Ez most úgy hangozhat, hogy a pedagógus örül annak, hogy nyugta lesz a diákoktól. Így is van. Nem kell ezt szentségtörésnek tartani, s

mindjárt arra gondolni, hogy nem szereti a tanítványait és a szakmáját, hogy rossz tanító, mert egy időre elege van mindenkől. Bár vannak szülők, nagyszülők, akik úgy képzelik el, hogy a pedagógusnak folyamatosan lángoló fáklyaként kell lobognia, függetlenül attól, milyen idegtépő élmények érik, akár naponta. Olyan élmények, amelyeket ezek a kritikus szülők, nagyszülők legfeljebb egy napig tudnának elviselni, aztán hanyatt-homlok menekülnének az iskolának még a környékéről is. Tudom, miről beszélek, mert vannak alap- és közép-fokon tanító ismerőseim, akikről elképesztő dolgokat hallok az ifjúság viselkedéséről. S vannak saját tapasztalataim

is, hiszen harminc éve tanítok egyetemistákat.

Vegyünk csak egy hétköznapi előadást! Kezdődik. Az évfolyam húsz diákjából három ül a teremben. Nem várok, miért igyák meg ők annak a levét, hogy mások késnek? Persze így is, úgy is megisszák, velem együtt, mert amikor már belemerülök a mondandómba, elkezdnek szállingózni a többiek. Nem egyszerre késnek, hanem külön-külön vagy kettes csoportokban. Van, aki simán bejön köszönés nélkül, de nem ám azért, hogy ne zavarja az előadást! Dehogy! Általában nagy zörgéssel nekimennek a székeknek, s miközben a helyükre vonulnak, odavetnek egy-két hangos szót egymásnak,

viharóznak, mintha ott sem lennének. Már kezdtem azt hinni, hogy minden tekintélyem elpárolgott, mikor megtudtam, ugyanezt csinálják a kollégáim óráin is. Végre elcsendesülnek, de... Fél óra múlva egy diák se szó, se beszéd feláll és zörögve kimegy. Egyszer csak jön vissza (zörögve) kávéval a kezében. Mondom neki, ezt nem illik így csinálni, erre értetlen képet vág – a többiek röhöcselnek –, aztán bólogat, de a másik héten újra ezt teszi. Másoknak hirtelen halaszthatatlan mondanivalójuk támad, és az előadásba beleszólva, hangosan tudatják is ezt valamelyik diáktársukkal. Vagy nekem szólnak oda, csak úgy váratlanul és lazán, mindenfajta megszó-

lítás és jelentkezés nélkül – az már kiment a divatból –, olyan dolgokat kérdezve, melyeknek semmi közük az előadás témájához. Például: igaz, hogy a rektor szabadnapot ad két hét múlva hétfőre? A jegyzetelés sem divat. Amikor felhívom rá a figyelmet, hogy ez nincs a könyvekben, tessék jegyzetelni, kiderül (minden órán újra és újra), hogy néhány kivételtől eltekintve nincs se papírjuk, se íróeszközük (írásbeli vizsgára is eljönnek papír és toll nélkül). Elkezdnek a mobilba pötyögni, aztán gyorsan megunják, és attól kezdve már nem is jegyzetelnek. Olyan diák is van, aki, miközben beszél, az orrába dugja az ujját.

Kész humor a tanítás, ugye?

fordulópont

Persze nem minden diák ilyen, s aki nem ilyen, az bizony szenved. Hiszen az említett körülmények (meg a sok nem említett) zavarják az előadást, arról nem is be-

szélve, hogy kizökkentik az előadót. Így a tanár nem tudja azt a teljesítményt nyújtani, amire egyébként képes. Mindennek a tudásszomjával rendelkező diák issza meg a

levét. Demotiváló dolog ez. Én minden órára készülök, igen, még harminc év után is. Próbálok a tananyagba új megközelítéseket, új gondolatokat vinni. Aztán sokszor

az az érzésem, hogy fölösleges volt.

A szünidő alatt ezt a tanár mind elfelejti. Mert el akarja felejteni. Százszor ment el a kedve, aztán mégis visszajön,

mert mindennek ellenére szeretni az ifjúságot, és szeret tanítani. Nem a pénzért teszi, nem is a szünidőért. Kérem szépen, egyiket se irigyeljük tőle!

emlékezés

HÍD - A RÉGI ÉS AZ ÚJ KÖZÖTT
Húsz éve halt meg Ozsvald Árpád

Tóth László

Húsz esztendeje, hetvenéves korában, 2003. június 15-én halt meg Ozsvald Árpád, a 20. századi (cseh) szlovákiai magyar költészet egyik, összmagyar viszonylatban is jelentős alakja. Halála óta azonban – mondhatnánk a meg nem élt nyolcvanadik születésnapja alkalmából, 2012-ben rá emlékező Szeberényi Zoltánnal együtt – „nagyot fordult a világ, változásai félelmet keltő irányba mutatnak”, miközben „az irodalom sokat veszített a társadalmi súlyából, közgondolkodást formáló erejéből”. S noha az értékek nem kopnak, csak a hozzájuk való viszony, illetve elfogadottságuk változhat, így az értékrend is, folytatja iménti gondolatörát jeles irodalomtörténészünk, „amelyben Ozsvald Árpád hitt, egyre távolodik a napjainkban kibontakozótól, és az erózió félelmetes jeleit mutatja”. S ha ugyanó, még két évtizeddel ezelőtt is, az akkor hetvenéves költőt köszöntve nyugtázhatta, hogy lírikusunk „egyike a szlovákiai magyar irodalom legismertebb, legnépszerűbb költőinek”, illetve „az egyetlen talán, akinek társadalmunk minden rétegében, kor- és műveltségbeli különbség nélkül vannak olvasói”, mára már – noha a 2000-es években még megjelent négykötetes életmű-válogatása, és születésének kerek évfordulói is megemlékezünk róla – egyre távolabb kerül(t)ünk tőle (is).

Magam még pályakezdő költőként, öt és fél évtizede ismertem meg őt személyesen, a komáromi gimnázium padjaiból bekerülve Pozsonyban a (cseh)szlovákiai magyar irodalom kellős közepébe, s egyike volt azon keveseknek – Turczel Lajos és Tózsér Árpád, Koncsol László és Tóth Elemér mellett –, akik kócos és nevetlen, az irodal-

mi belterjesség és a megrögzött konvenciók ellen lázadó nemzedéket megértő türelemmel és jóindulattal elfogadták, segítették, és atyai barátságát kínálta fel nekünk. De nemzedékemmel együtt magam is az előtűnk járók közül a leghitelesebbeknek vélt kevesek közt tartottam őt számon, és 1960-as évekbeli kiugró versesköteteinek, a korábbiakhoz képest szemlélet-, illetve paradigmaváltó *Földközbennek* és *Laterna magicának*, majd a *Szekerek balladájának* több kiugró darabját azóta is emlékezetből fújom. Mi sem természetesebb tehát, hogy amikor az 1970-es évek dereka táján tervezgetni kezdtem a *Vita és vallomás* című, (cseh)szlovákiai magyar írókkal elgondolt interjúkötetemet, elsőként rá gondoltam az általam megszólíthatók között. A beszélgetéssel természetesen el is készültem, s az hamarosan meg is jelent az *Irodalmi Szemlében* (és a miskolci *Napjainkban* is), ám a kötetből végül – koncepcionális okból, ma már legteljesebb sajnálatomra – mégis kimaradt, amit akár nehezményezhetett is volna, de szó nélkül elfogadta szempontjaimat. Interjúnkra a költő egy plusz két félszobás kis, pozsonypüspöki lakásának legendás dolgozószobájában, sokak által irigyelt régikönyv- s egyéb – bélyeg-, érem-, régipénz-, kőzet-, kővület-, képeslap- stb. – gyűjteményei közt került sor, magánbirodalmában, ahol bolygónk e néhány négyzetméternyi zugában élete végéig a legjobban érezte magát. S ezek, így, együtt, személyiségjegyein kívül, költői alkátát, versei világát is jellemzik: csendes, szemlélődő, a múlt értékei fölött merengő és a természet és a kultúra egységéhez, teljességéhez mind magatartásában, mind írói

világában (verseiben) egyaránt ragaszkodó, azokat hirdető, ugyanekkor a külvilág történéseit is élénken figyelő és értékelő-értelmező, ám befelé forduló lélek volt utolsó lehetősége. A társaságában töltött – összeadva hónapokat is kitevő – órák kezdettől életem legfontosabb eseményei közé tartoztak; s mindig és mindenütt szívesen múltattam vele az időt, ahol, csak úgy, összefutottunk; sokszor dolgoztunk együtt különféle kiszínpadi seregszemlék vagy szavalóversenyek zsűrijében; tucatnyi alkalommal közösen tartott író-olvasó találkozónk soroltak bennünket egymás társaságába (Pozsonytól, mondhatni, Nagykaposig); gyakran megfordultam nála élete második legfontosabb terepén: a Hét szerkesztőségében, és mind költőként és szerkesztőként, mind emberként sokat tanultam tőle. Ez utóbbit illetően talán a legfontosabbat: a sosem hivalkodó szerénységet, azt, hogy az ember törekedjen rá, hogy mindig *legyen mire szerénynek lennie* – sokszoros okom lenne tehát rá, hogy elfogult legyek iránta, ám minden, ami pozitív elfogultságnak is tűn(het)ne vele kapcsolatban, jogos és helytálló, és nem lép túl a tárgyilagosság tartományain...

Ozsvald meditatív hajlama, vizsgálódó-elemző készsége, verseinek időről időre elégi-kusba hajló hangja, továbbá erős természet- és környezetélménye, aprólékos megfigyeléseket rögzítő költői látásmódja, lírai impresszionizmusa egész költői életművének meghatározó jegyeit adja. Ilyképpen Tózsér Árpád annak idején joggal nevezhetette őt a szlovákiai magyar költészet Francis Jammes-ének, verseinek valóságát pedig „esztétikumá antropológizálódott” valóságnak. Költé-

Otthonában, könyvei között

szete legjobb darabjai a kortárs magyar líra időtálló értékeit képezik, s csak a magyar irodalomkritika különösen 1989 utáni tájékozódási, illetve érték- és funkciózavaraival magyarázható, valamint azaz, hogy életében ő maga is visszahúzó, a magamutogatást kerülő alkat volt, hogy versei nem képezik értékeknek megfelelő mértékben részét napjaink alapvető magyar irodalmi kánonjainak. Ami annak ellenére is igaz, hogy költészetét egész pályája során mindig jelentős kritikai érdeklődés és recepció kísérte (s nemcsak a szlovákiai magyar, hanem a magyarországi értékelői részéről is), s mítoszteremtő valóságérzékelése, a valóság (világ, környezet) átmitizálása, beemelése az időtlenbe, illetve bizonyos poétikai, vers- és nyelvszemléleti, vers- és nyelvkezelési törekvései az 1960-as évektől mindvégig lépést tartottak kora magyar lírafejlődésével. Költészetével olyan, a saját személyére – s a lírai énre – szabott, az időbe-zártság és az időtlenség párhuzamoságára, egyidejűségére épülő szövegüniverzumot hozott létre és népesített be, melyben a költői személyiség vált a legfontosabb összerende-

ző erővé. Kétségtelenül azonban túl számos (cseh)szlovákiai magyar költők élén járt ez időben (de a magyarországi, illetve összmagyar példák közt is előkelő helyet foglal el e tekintetben), akik arra törekedtek, hogy költészetükkel térben és időben a lehető legtágabb világot fogják át, s akiknek nyelve a magyar nyelv gazdagságának és hagyományainak tudatos újraírásai szándékából fakad.

Monográfusa, Szeberényi Zoltán írta Ozsvaldról egy helyütt: „Ő az átépülés költője, az átlényegítő kor rögzítője, amolyan költői híd a régi és az új között. A hagyományos költészet hívei szívesen olvasnák, de az újat kedvelőknek sem hat áporodott, avított költői rekvizitumok” poétájának. Ami, verseit olvasva, halála után két évtizeddel is érvényesnek látszik; s a 21. század első évtizedeinek bevezetőjében jelzett ízlésváltozásai és szemléletváltásai, nem utolsósorban pedig értékviszálgai ellenére sem változott, és azok megmaradtak olyan értékeknek és támaszainknak, melyekhez változatlanul bizvást fordulhatunk, ha biztos pontokat keresünk egyre bizonytalanabbá váló világunkban...

AKIT MEGTALÁLNAK A JÓ SZEREPEK

Interjú Mocos Attila Jászai Mari-díjas színművésszel

Nagy Erika

Mocos Attila segédszínészként került a kassai Thália Színházhoz 1984-ben, majd 1989-ben felvették a pozsonyi Színház- és Filmművészeti Főiskolára. Rövid időn belül meghatározó színészegyeniségévé vált a Komáromi Jókai Színházban, és a filmes szerepek is megtalálták. Majd az idén, márciusban átvehette a kiemelkedő színészi tevékenység legmagasabb elismerésének számító Jászai Mari-díjat. A sikersorozat folytatódott, ugyanis a *Nap a hálóban* (Slnko v sieti) díjátadón az Ivo Trajkov rendezte *Piargy* is sikert hozott számára. A filmben nyújtott szerepéért a legjobb férfi főszereplőnek járó díjat, majd a *Fehér lovon fekete* (Čierne na bielom koni) című filmben nyújtott alakításáért a legjobb férfi mellékszereplőnek járó díjat is átvehette.

– A 12. *Nap a hálóban* elnevezésű filmes díjátadón számított ekkora sikerre?

– Bárdos Pecháček Judit díjazására számítottam, szinte biztos voltam benne, az enyém meglepetésként ért. Talán azért, mert előtte már kétszer kaptam Nap a hálóban-díjat. Igaz, Judit is. Az is sikertörténet volt a számomra, hogy újra jelöltek, a díj pedig hab volt a tortán.

Hirtelen nem is tudtam mit kezdeni a helyzettel. Szinte sokkolóan hatott rám, hogy egy díjátadón kétszer is szőlítették a nevemet. Magyar színészként három elismerést is elhoztunk Judittal. Nem emlékszem olyanra a díj történetében, hogy valakit két kategóriában is jutalmazzanak. Régóta játszom szlovák filmekben, néha a magyarországi filmek is megtalálnak. Azzal, hogy annak idején sikerült bekerülnöm a szlovákiai filmgyártás világába, sikerült bejutnom a köztudatba is. Elfogadtak, s talán szerettek is. Innentől kezdődően teljesen természetes volt számomra, hogy szlovák filmekben játszom.

– Hogyan élte meg a díjak örömeit?

– Átmelegítették a lelkemet. A díj számomra is visszaigazolás, mint mindenki másnak. Visszaigazolása azoknak az éveknek, amelyeket a pályán töltöttem, ami természetesen nem azt jelenti, hogy innentől kezdve az ember másként kezd el gondolkodni, játszani. A színészi pálya hullámvölgyekkel van teli. Amíg a jót könnyen megszokja az ember, azt is fel kell tudni dolgozni. amikor kevésbé megy a szekér. Szerencsésnek gondolom magam, mert ha valami nem úgy működött körülöttem a szakmában, ahogy vártam, akkor a másik oldalon mindig kap-

tam valamit. Az egyensúly mindig megvolt, így hosszú távon elkerült a mélyrepülés.

– A tavaszi díjeső után hogyan telnek a napjai?

– Vannak új felkérések, régebbi projekteken is dolgozunk. Az egyik nap még Selmechányán ér, ahol Bandor Évával házaspárt alakítunk. Ivan Ostrochovský *Forrás* (Prameň) alkotása is, tele kihívásokkal. Körforgásban vagyok. Van még két-három felkérésem, júniusban is forgatunk. Nem mindig játszom főszerepet, ami természetes, így kisebb szerepekben is megjelenek. Ez is része az életnek. Kicsit bonyolult, és egyeztetést igényel, ha egyazon időben színházban is játszom, és forgatunk is, de mindent meg lehet oldani.

– A komáromi Tatra mozi előtt, Ivan Reitman és Kaszás Attila után harmadikként az ön neve is felkerült a sétányra, vagyis csillagot kapott.

– Az, hogy csillagot kaptam, megtisztelő, egyben zavarba ejtő. Hogy miért? Mert újszerű helyzet állt elő, ugyanis ezentúl nem tudok úgy elmenni a sétányon, hogy ne látnám ott a nevemet. Rengetegen gratulálnak az utóbbi időben, jóleső érzés, bár engem ez zavarba is ejt. Az életben ilyen vagyok, a színpad és a film viszont teljesen más.

Mocos Attila

Fotó: dunataj.sk

Zagiba Mátyás alkotása

vers

Farkas Wellmann Éva

Akik

Akiknek adtam szót, gondot, erőt,
akiktől elvettem, mit adni bírtak,
akiket nem bírtam szóra, elviselni,
akikkel jó volt lenni, lépni újra,

most én vagyok, ők raknak össze engem,
a csendjük kulcs, a mozgásuk lakat.
Így baktatunk fel hágón, le a lejtőn,
elhordozom, mint súlyos tárgyakat.

regényrészlet

KÉT ESKÜVŐ DUPLA MACERA*

Egy esküvő macera, de két esküvő dupla macera. Amikor a Zsoffa nénye meg a Pestabá annak idején házasodni készültek, olyan egyszerű volt az egész. Fogták az Édesmama esküvői ruháját, amelyik huzatba bugyolálva lógott a szekrényben, kigöngyölgették, és megörültek, mert csak egy helyen rágták ki az a mocskos egér, meg a karján egy kicsit megsárgultak a csipkék. Aztán elmentek az Irénke nénihez, aki mindent megvarrt, klottgatyától a melósruháig, szmokingtól a függönyig, de persze a legtöbbször otthonkát meg kertészgatyát, mert ilyen melósvilág járta arrafelé, sosem voltak ők úri népek. Zsoffa néninek le kellett vetkőzni egy szál kombinéra, Irénke mindenhol alaposan megmérte őt a szabócentivel, és ceruzával feljegyezte a méreteit egy csomagolópapírra, miközben folyamatosan nyitogatták az ajtót, a sok melósgatyára várakozó fickó meg a nyakát nyújtogatta, hogy belásson. Az Irénke ilyenkor mindig ráüvöltött a betolakodóra, hogy az öreganyukája térde kalácsát nyitogassa, itten próbálás zajlik, de mindig berontott valaki, és a rétestésztről vagy a teregetésről kérdezte őt. A melósok nyújtogatták a nyakukat, Zsoffa nénye pedig ijedten takargatta a vállát meg a combját, hogy azok a mocskok ne legeltessék rajta a szemüket. Megnyúlik a nyakuk, úgy marad, aztán beállhatnak szépen az állatkertbe zsírírának. De azok csak még jobban legeltették a szemüket, ő meg egyre inkább szégyenkezett, míg az Irénke el nem kezdett kiabálni, hogy szégyelljék magukat, uraim, és becsapta az ajtót, és óbégatott, hogy kiszúrja ám a szemit annak, aki nem bír a rossz vérevel.

Később vissza kellett menni felpróbálni az átalakított ruhát, az Irénke gombostűkkel teli szájjal négykézláb térdelt a Zsoffa nénye előtt a szőnyegen, és miközben a ruhát igazgatta, mindig csak annyit mondott, hogy aha, vagyis teli szájjal inkább azt, hogy ühü, és beledöfött egy gombostűt itt vagy ott a finom szövetbe. Néha Zsoffa néniembe is beleszaladt az a tű, ő felvisított, hogy jujj, Irénke meg azt mondta, hogy bocss, de ha tényleg kimondta volna, akkor kiestek volna a szájából a gombostűk, ezért inkább így szólt: boff. Percekig nem lehetett mást hallani, mint hogy jujj és boff. Ha ekkor kinyílt az ajtó, és a melósok megint nyújtogatták a nyakukat, Zsoffa nénye már nem szégyenkezett, hanem mosolyogva illegett-billegett az új ruhában, a pasasok pedig füttyögtek, hogy hú meg ha meg ejha, mintha nekik is egyből kedvük támadt volna feleségül venni és az oltár elé vezetni a csudaszép Zsoffa nényt egy szál melósgatyában. Mostanra azonban azért nem sok csudaszépség maradt Zsoffa néniemen. Lebányásza az arcáról az idő, és helyét átvették a ráncok meg a keserűség, mert a Pestabá zsványosságai meg a sok aggodalmaskodás nyomot hagytak bizony.

Mire Irénke elkészült, és minden gombostűt kiszedett az Édesmama átalakult esküvői ruhájából, az úgy paszszolt a Zsoffa néniemre, mintha ráöntötték volna. A fiúnak ez tetszett, mert izgalmas elképzelni, ahogy egy erkélyről vagy egy fáról ráöntenek valakire egy ruhát, mint egy lavór vizet, vagy inkább tejet, mert hát az esküvői ruha fehér. Na, most már viszont nem kellett, hogy

valaki bejöjjön zavarogni a szobába, hogy így a savanyúság, meg úgy a tejföl, mert Irénke szélesre nyitotta a varrószoba ajtaját, és kikiabált, hogy UR-IM, és megpörgette Zsoffa nényt a ráöntött esküvői ruhában, ő meg átsétált a szomszéd szobába, a várakozó melósok közé, akik hatalmas tapssal fogadták a szép menyasszonyt. Bizonyára bármelyikük ott rögtön elvitte volna őt a templomba, de hát a legtöbb melósembernek már volt felesége, aki kikaparta volna a szemüket, arról nem beszélve, hogy Zsoffa nénye fülig szerelmes volt Pestabába.

Ma már nem így van ezekkel az esküvői ruhákkal. Zsoffa nénye ismét előbányásza a szekrény mélyéről Édesmama átalakított esküvői ruháját, de a molyok úgy megrágták, és a portól olyan szürke lett, hogy egy finnyásabb csavargó sem állt volna benne az oltár elé. Úgyhogy egy bolti szabadnapon Zsoffa nénye és Bea nekiugrottak a városnak, szalonról szalonra jártak, és nem győztek ámuldozni. Hát igen, voltak ott rakásra harang alakú és A-formájú fazonok, meg modern, merész ruhák, meg romantikusak, meg uszályosak, meg szatén-csipkések, meg pántosak, meg nadrágkosztümök. Attól függ, milyen az egyéniséged, akár ezer változat közül is választhatsz. Zsoffa nénye csak nézett, vajon milyen az ő egyénisége, meg milyen lehet a Beáé.

A Kisbéka volt az egyszerűbb eset, mert rugalmas és laza ruha kellett neki, amibe a pocakja is belefért. Átkötötték egy szép rózsaszín selyemömvvel, nehogy a nagy has önálló életre keljen. Úgy nézett ki, mint egy karácsonyi ajándék. Vagy inkább esküvői. És tulajdonképpen az

is volt. Zsoffa nénye is szívesen vette volna ilyen egyszerűre. Muszáj volt valamit választania, ha már Édesmama ruhája szétesett, és Irénkét is régen kivitték a temetőbe, ahogy azoknak a melósoknak a javát is, akik úgy megtapsolták fiatal menyasszony korában. De addig jártak üzletről üzletre, míg végül találtak Zsoffa néniének egy szép, fehér kosztümöt fehér kalappal, amire a vagyonukat se kellett ráfizetni, mert jó pár esküvői ruha olyan csillagászati pénzekbe került, hogy a boltot is el kellett volna adniuk érte. Ezen később már csak nevettek, és a kacagásban meg a nagy vásárlási lázban annyira megéheztek, hogy beültek egy kávézóba, ahol vaniliapudinggal nyakon öntött kakaós csigát falatoztak. Bea állandóan kakaós csigát akart enni, mióta terhes. A boltban is mindig lehetett csigát kapni, mégpedig bőségesen, mert a Kisbéka néha odasétált a polchoz, és mohón elkezdte falni a kerek sütitket.

A kávézóban is nagyokat nevettek, mert eszükbe jutott a sok okosság, amivel a boltosok tele-tömték a fejüket. Hogy hát mennyecskeruhára is kell gondolni, mert mégis mit szól a násznép, ha végig ugyanaz az egy öltözék van rajtuk. Meg hogy a midi-és a miniruha is divatos most, nehogy a menyasszonyok meg-unják ugyanabban a ruhában végigcsinálni az egész esküvőt. Rendes ara nem tud meglenni kalapka, meg fátyol, meg kendő, meg stóla, meg kiskabát, meg prémes pelerin nélkül sem, tekintve, hogy hideg lesz, és nehogy már egy fekete vagy színes kabáttal borítsák be azt a gyönyörű ruhakölteményt... Prémes pelerin! Ezen akkorát nevettek, hogy majdnem félre-nyelték a kakaóscsigát. Ó, az a rémes pelerin! Mintha egy plüss jegesmedvéről nyúzták volna le, olyanok voltak ezek a kabátkák. Vagy mintha egy pihepuha fehér törölközőt terítene magára az ember. Jól kiagyalták, hogy húzzák le a népeket, nevetgéltek Zsoffa nénye, az emberek mindent elhisznek ezeknek a bamba kereskedőknek. Mire az ifjú pár eljutna a mézeshetekre, egy szál gatyájukon kívül mindent elszedtek tőlük a fotósok, a videósook, a dekorosok, a szabók meg a vendéglátosok.

Vettek egy-egy fehér cipőt a kínai üzletben, majd nekiláttak, hogy mindent szépen megszervezenek maguknak, de közben ne kelljen rá egy vagyont költeni. Mert, amint azt jól tudjuk, a székszoknyákat, meg a templompadra kötözött csokrocskákat, meg a monogramos asztal-

kendőket, meg az asztaldíszeket, meg az arannyal nyomtatott meghívókat, meg a vendégeknek készített kítűzőket és a gomblyukba tűzhető virágokat meg az ehhez hasonló kiegészítőket vég nélkül sorolhatnánk, és bármelyik színes esküvői katalógus, amit eddig megvettek, újabb és újabb örült igényekkel púpozza meg ezt a hatalmas kívánságkupaot. Száz százalékgig kézműves esküvő, vigyorgott Zsoffa nénye Beára. A Halas Gyerekek volt egy haverja, aki hajócsárdát működtetett a Dunán. Gergely atyával pedig lezsírozták, hogy a közeli templomban legyen a szertartás. A boltba járók közül volt, aki szép szalvétát szerzett okosba, és volt, aki csodás asztaldíszeket fabrikált. Az utca végi virágos szépen előkészítette a menyasszonyi csokrokat meg az összes díszet, amit a templomban is ki lehetett tenni, aztán a hajóra is át lehetett vinni. Ezenkívül mindenki vitt magával pogácsát vagy süteményt, halmokban állt a nassolnivaló, és persze Miska bácsi is napokig együtt főzött a hajócsárda szakácsával, aprítottak és reszeltek, sütögettek és főzögettek, habartak és kavargattak. Miska bácsi nem adta alább, minden legyen több mint tökéletes! Bejárták az összes piacot, telefonálgattak a legjobb cégeknek, idegeskedtek, főztek és kóstolgattak.

Zsoffa nénye sem unatkozott, eldöntötték ugyanis, hogy Miska bácsi lakásában fognak lakni, de ehhez minden holmit össze kellett tömöríteni, mint egy hógolyót. Ugyanis kettő volt mindenből, hajszáritóból és dugóhúzóból, porszívóból és vécékeféből, állólámpából és körömrészelőből. Mindenféle szerszámból, kalapácsból, fúrógépből, csavarhúzóból. Aztán ott volt Pestabá egész műhelye, tele azzal a sok remek cuccal, amiket az évek során feltornyozott, de sose használt semmire. Még szerencse, hogy a Halas Gyerek meg Kisbéka a maguk kis lakásában pont azzal küzdöttek, hogy alig volt valami-jük. Oké, vécékefét inkább vettek újat, de a habverőből, meg klopfolóból, meg zöldségpuccolóból meg jénaiból, minden ilyesmiből megteszi a használt is. Ami nagyon le volt strapálva, azt szépen megköszönték, és titokban kidobták. Zsoffa nénye nyilván észrevette, de úgy volt vele, minek szóljon. Fiatalok, majd megtanulják, hogy mindent megbecsüljenek. Elosztogatták szépen a fölösleges holmit, kávékészletet, tányérokot, poharakot, abroszokat, konyharuhákat. A többi pedig

Lackfi János

Zagiba Mátyás alkotása

regényrészlet

ment a családsegítőbe meg az apáákhoz, akik a szegény gyerekeket etetik, fürdetik, tanítják, és mindig van hely náluk pár hasznos cókóknak.

Zsoffa nénye ruhásszekrénye még tele volt Pestabá kockás ingeivel és kordnadrágaival. Megmaradt egy-két zakó is, meg kiskabátok, zubbonyok, zoknik, alsógatyák. Meg egy fehér ing, fekete öltönnyel, nyakkendővel, bár ezeket csak

ritkán hordta, kizárólag esküvőre meg temetésre, akkor is nagyon utálta az egészet, és végig káromkodott, hogy egy hullának már nem mindegy, hogy mi van őrajta, a fiatalok meg dugnak úgyis, mint a dugattyú, minek ahhoz Pestabának kiöltöznie. A cipőit se dobta ki Zsoffa nénye, valahogy nem vitte rá a lélek. Viszont Miska bácsi nagyobb darab volt, és megvolt a saját ruhatára. Ha nem

lett volna meg, akkor se örült volna meg, hogy Pestabá levetett cuccaiban járjon, ahhoz pont eléggé rühellték egymást. Végül Miska bá feleségének a kiskosztümjei, blúzai, mindenféle cucai is előkerültek, mivel ő is mindig halogatta a ruhásszekrény kipakolását. Egy-két kockás inget elfogadott a Halas Gyerek, egy-két blúzt a Kisbéka, a többit meg egy fogásra lógatva kitétték a bolt elé, ahon-

nan bárki elvihette. Kareszka úgy felruházkodott a könnyen jött adományból, mintha karácsony lenne. A szobafestés koszos mesterség, úgyhogy neki aztán minden cucc kapóra jön, habár egyik-másik gatyát gumipókkal vagy kötéllel kellett a derekára kötni, különben leestek volna róla. Így is olyan büszkén járkált, mint egy szupermodell a kifutón, rettentően kihuzakodott. A többiek is elvittek ezt-azt, egy-két ridikült, füles sapkát vagy kucsmát, egy-egy csizmát vagy magassarkút. Az utca divatélete fellendült Zsoffáék lecsereált ruhatárából, és mindenki annyi pénzt dobott a kitétt dobozba, amennyit gondolt. Úgyis a teljes összeg a templomi Szent Antal-perselyben kötött ki. A kiszuperált darabok jók lesznek törölgetéshez a Zsoffa nényének. A két lakás kiürült és fellélegzett. Néhány szőnyeget, fotelt, és konyhai székeket is adtak Beának, hogy berendezkedjék.

Karcsika rögtön nekiállt kifesteni Miska bá meg a Halas Gyerek lakását, aztán meg Zsoffa nénye régi szobáit. Pestabá jellemző módon akkor köszönt be, amikor Zsoffa nénye egy pillanatra lerogyott volna az utolsó megmaradt székre a felújított régi lakás kellős közepén, mert órákon át pucolta az ablakokról a festékpöttyöket, és hullafáradt volt. Meg persze boldog is. Nemsokára esküvő, nem is hitte el igazán. Fejben sorra vette a dolgokat, hol tart a dekoráció, a konyha, a virágok, a templom. Ki fog zenélni, ki kötöz csokrokat a templompadokra, mert az mégiscsak úgy illik. Huh! Lehet, hogy a lagzi mégis a fiataloknak van kitalálva? Nem hagyta, hogy lebirkózzák az ilyen gonosz kis gondolatok. De azok mégiscsak előkúsztak újra meg újra. És ekkor jó érzéssel betoppant Pestabá, kezében cigivel, mint-

ha csak a kocsmából jönne. Pálinkás üveg volt nála, meg két stampedli, töltött, és megkínálta Zsoffa nényét, habár tudta, hogy hiába.

Pfü, még csak az kéne, csóvált a fejét Zsoffa nénye, fejreállnék tőle. Te is jobban tenénéd, ha nem szürcsölnél annyit, Pesta.

Ó, nekem már nem árt, vi-gyorgott az öreg.

Nem gondoltam, hogy a túlvilágon is isznak, csodálkoztam Zsoffa nénye. De gondolom, nem kínálgatni jöttél. Mít akarsz még tőlem?

Elhagysz engem, Zsoffa?

Te hagytál el engem, Pesta! Bébúttál a hideg földbe, hideg földnek legmélyére, koporsónak dobozába...

Emmá igaz, hümmögött Pestabá. Szóval te meg azzal a piszok Miskával...

Ha ő piszok, akkor te mi vagy? Szigorú volt ám Zsoffa nénye.

Lehettem volna jobb hozzád, Zsoffa. Most már belátom. Innét más szemmel nézi a dolgokat az ember.

Annyit tettél, Pesta, amennyit tudtál. Néha kicsit megemberelhetted volna magadat. Hálás lettem volna. Én meg túl sokat szapultalak, szírogott Zsoffa nénye. Bocsásd meg. Imádkozom érted!

Azt megköszönöm, kedves! Pestabá olajos, bütykös ujjai-val megsimította Zsoffa nénye csuklóját. Még most is érzi a nyomát, mondta a fiúnak a börtönben a néni. Azzal a vén piás felhajtotta a kupica pálinkát, és ahogy az ital lecsorgott benne, el is tűnt az egész ember, mintha csak kiradírozták volna.

* Részlet a szerző Könyvhétre megjelenő, *Rocky* című regényéből.

Zagiba Mátyás alkotása

vers

Fellinger Károly

Abuska

Ki gondolta volna, hogy a Lázadó Krisztus verséért perbe fogott József Attilát Vámbéry Árminnak fia fogja védeni istengyalázás vád-

jában? Ha leülsz Dunaszerdahelyen az orientalista szobra mellé, jusson eszedbe ez, s ha ránézel, lásd, szívesen átadná helyét a víg

gyerekeknek, hiszen hívja ezernyi mennydörgés, kaland, utazás, fülébe magyarul súgja az örök élet jel-szavát a csenddé nemesedett szélvész.

Méhlegelő

Diószegen Tamara de Lempicka cukor nélkül issza kávéját. Férje, báró Raoul Kuffner de Dioszegh megmutatja neki cukorgyárát;

a festőnő Van Gogh képein töpreng, mint a napraforgókról hiányzó vad-méh, az igazi művész nem ismeri a mértékletességet, igazából

halála után lesz halhatatlanná, a műgyűjtőknek is köszönhetően, amilyen Jack Nicholson, Donna Karan, vagy Madonna és Barbra Streisand.

Csipkebokor

Péntek Imrének, szeretettel

Jobb esetben határon túli magyarnak mondanak Budán és Székesfehérváron, olyan is akad, sajnos, szép számmal, aki már szlováknak tart, mivel Szlovákiában,

Jókán születtem, egy négyezer lelkes vén faluban. Üzenem, hosszabb ideig volt Buda, Székesfehérvár törökök kezén a nagy Oszmán Birodalomban, határon

túli magyar lakossággal, mint amennyi esztendeje Csehszlovákia, később az önálló Szlovákia része, az áldott vizű Kis-Duna mellett hős szülőfalum.

in memoriam

POMOGÁTS BÉLA HALÁLÁRA

Nagy Erika

Több mint száz könyv, több tucat szöveggyűjtemény, megszámlolhatatlan újságcikk

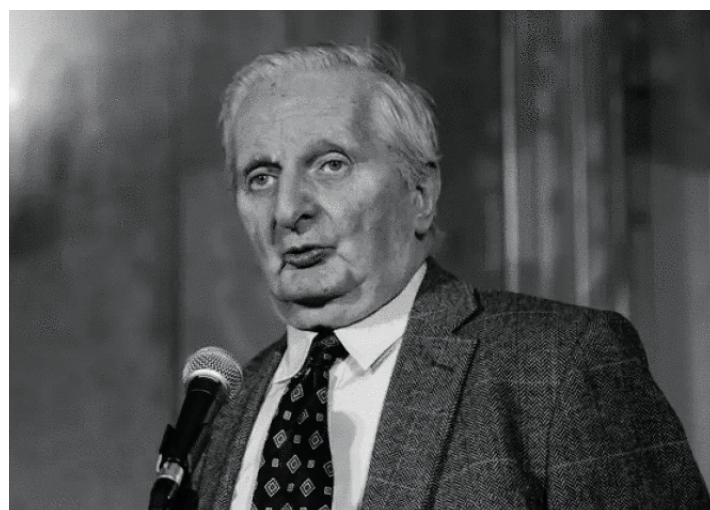
Május elsején, 89 éves korában elhunyt Pomogáts Béla író, Széchenyi-díjas irodalomtörténész, a határon túli magyar irodalom kiemelkedő szakértője, a Magyar Írószövetség korábbi elnöke, az irodalomtudományok doktora. A Történelmi Igazságtétel Bizottsága alapító tagja, 1991-ben és 1992-ben pedig alelnöke. 1989-től 1993-ig az Erdélyi Szövetség alelnökéként, 1993 és 1995 között a Demokratikus Charta, illetve az Ötvenhatos Emlékbizottság szóvivőjeként is tevékenykedett. 1992-től az Anyanyelvi Konferencia elnöke, 2002 és 2007 között az Illyés Közalapítvány elnöke volt.

Pomogáts Béla a XX. század irodalmával foglalkozott, több műve jelent meg a határon túli magyar irodalomról. Az erdélyi,

vajdasági, kárpátaljai és nyugati magyar írókon kívül számos írásában és könyvében foglalkozott a szlovákiai magyar irodalommal és alkotóival is (többször is Fábry Zoltánnal, Dobos Lászlóval, Tózsér Árpáddal, Gál Sándorral, Zalabai Zsigmonddal, másokkal), illetve monográfiát írt Cselényi Lászlóról.

Tóth László akadémikus, József Attila-díjas író, költő, szerkesztő négy évtizeden keresztül személyes és több vonatkozásban is munkakapcsolatban volt a Széchenyi-díjas tudóssal, akire mindig a legmélyebb tisztelettel gondol, mint a magyar irodalom és magyar nemzet 1970–1980-as évektől kezdődő újraegyesítésének egyik legfontosabb kezdeményezőjére. De azért is sze-

rencsésnek tartja magát, mert Pomogáts Béla négy könyvét is szerkeszthette (Budapesten a Széphalom Könyvműhelynek 1993-ban a *Magyar girondistákat*, az Isternek 2000-ben a *Kelet és Nyugat közöttet*, a dunaszerdahelyi Nap Kiadónak 1997-ben a *Kisebbségben és magyarságban*, illetve a pozsonyi Madáchnak 2008-ban az *Egyensúlykeresést*), és továbbiak bemutatásában is közreműködhetett, például az ugyancsak dunaszerdahelyi Lilium Aurum által kiadott két könyve esetében is. Ő maga is úgy gondol vissza rá, mint aki Magyarországon már az 1960–1970-es években – azaz még a Kádár-rendszerben – az elsők között kezdett összmagyar irodalomban gondolkodni, sőt, az illyési „ötágú sípon”

Pomogáts Béla

kívül a nyugati magyar irodalommal, emigráns írókkal is kezdeményezőként kereste a kapcsolatot. Mindezt egy olyan időszakban, amikor a hivatalos szemlélet szerint a magyar irodalom egyet jelentett a magyarországi irodalommal. S még az 1970-es években is, ha egy nemzetiségi magyar író meg is jelen(hetet)t valamelyik magyarországi lapban, akkor is külön rovatban (például Szomszédolás cím alatt), de az is előfordult, hogy az egyik lap a világirodalmi rovatában jelentette meg egyik-másik külországi magyar író művét.

Szerinte tehát Pomogáts Béla – a szegedi Ilia Mihállyal együtt – „azok közé az úttörők közé tartozott, akik az 1960–1970-es években elkezdtek következetesen összmagyar irodalomban gondolkodni, és nekiláttak a magyar irodalom egyesítésének. Félreértés ne essék, nem egységesítésről beszélek, hiszen az egység az irodalom halálát is jelentheti, mert annak lényege éppen a sokszínűségében rejlik. Akiket azután további lapszerkesztők – Monostori Imre, Serfőző Simon, Zimonyi Zoltán, Pete György s mások – is követni kezdtek. Másfelől Pomogátsot akár a magyar irodalom utazó nagykövetének is nevezhetnénk, aki közvetlen, személyes kapcsolatot tartott a magyar irodalom

határon túli központjaival és alkotóival. Tréfásan azt szoktam róla mondani, hogy ő az az irodalomtörténészünk, aki szinte egy napon, egy időben, egyszerre képes jelen lenni valamely kolozsvári irodalmi eseményen, miközben előadást tart Szabadkán és könyvbemutatót vesz részt Dunaszerdahelyen vagy Kassán, ugyanekkor, csak úgy, mellesleg, valamelyik magyarországi városban is tart egy ünnepi beszédet. Ugyanekkor, képletesen, akár a csehszlovákiai, erdélyi, vajdasági, kárpátaljai magyar irodalom magyarországi nagykövetének is nevezhetnénk, aki mint ilyen, egyike ezen irodalomrészek legfontosabb kritikusainak is. Emlékezetem szerint a rendszerváltás után ő kezdte elsőként – vagy mindenképpen az elsők között – használni a határon túli magyar irodalom fogalmát is az addig dívó nemzetiségi vagy kisebbségi magyar irodalom helyett. Mindemellert komoly tudományos kutatómunkát végzett (miközben monográfiát írt Radnóti Miklósról, Kuncz Aladárról, Déry Tiborról, Jékely Zoltánról, Faludy Györgyről), intézetet és lapot irányított, könyveket, cikkeket, tanulmányokat, kritikákat, szakértői véleményeket írt, miközben bámulatosan anekdotázó, varázslatos személyiség volt...”

Zagiba Mátyás alkotása

vers

Juhász Zsuzsanna

Húvösvölgy

Fogoly tornácok, pukkanó háztetők.
Vasmacska-tócsák az utak fekete bőrében.
Zenetanár ébredése a gyáva domb.
Kutyák konca itt minden reggelig.

Idea

Légcsövem,
a gégefőm pajzsán feszülő bőr,
a szitáruhogású jégesők,
arcod elé sorakoztatott,
sovány pilláim, okos ujjaim,
a szélnek eresztettek.

Ősállat

Az élősödője lehetnék. Meghúznám
magam két bordája közt,
és istent teremtenék a száján túlra,
aki megóvná faját utódaimnak.

Várakozás

Ez az állandó csend, sajtóbúz,
vérmosás. Üvegfalak között
hőutcajú szobák. Kilincsek
pásztortüze, napküldönc paraszak.

múltidéző

KULCSÁR TIBOR, A REJTŐZKÖDŐ KÖLTŐ

Juhász Dósa János

Életében mindössze két kötet jelent meg. Műfordításainak száma nagyobb, mint saját versei. A Bodrogközben indult (mint Kulcsár Ferenc), s tíz versével szerepel az 1958-ban megjelent *Fiatal szlovákiai magyar költők* antológiában. A tanári oklevél megszerzése után minden energiáját a tanításnak szentelte, majd több mint két évtizedig vezette az Ifjú Sziveket. A sors mindössze 55 évet adott a számára, s majdnem összes versét tartalmazó kötete kilenc évvel a halála után jelent meg. Alig száz oldalon elfért egy egész életmű. Kulcsár Tibor 85 éve született, 30 éve már, hogy nincs közöttünk.

„Várj, amíg benned a szó megérik!” – üzenté olvasóinak és kortársainak a *Parainesis* című versében, s ahogy egy jó költőhöz illik, tartotta is magát intelméhez. Hardicsán szüle-

tett, gyerek- és kamaszkorát Perbenyiken élte le, a Királyhelmeci Gimnáziumban érettségizett, majd magyar–szlovák tanári oklevelet szerzett Pozsonyban. Élete további része ehhez a városhoz kötötte, tanított a Duna utcai Gimnáziumban, vezette a Forrás Irodalmi Színpadot, majd 1970-ben az Ifjú Szivek Magyar Dal- és Táncegyüttes igazgatója lett. Első verseit még gimnazistaként írta, 1958-ban Turczel Lajos beválogatta tíz versét a *Nyolcak antológiájába*. Hét évvel később jelent meg első önálló verseskötete *Pogány imádság* címmel, s bár jelen volt az itt-ott megjelenő költészeti antológiákban, második önálló verseskötete (*Arcké-pünk tükörben*) csak 1986-ban látott napvilágot. Alig 70 oldal, 3 080 példányban – 2023-ból visszanezve már irigylendő teljesítmény. Szeberényi Zoltán

szerint „ígéretes kezdés után költészete elhalványult, fejlődésében lelassult, két köteté egy érzékeny lelkű, artisztikus szemléletű, az élet apró-cseprő és nagy problémái iránt egyaránt fogékony, halkán és ritkán szóló költő jelentősebb távlatokat és mélységeket nélkülöző lírai reflexióit, életművét jelenti”. Engedjék meg, hogy a költészetét ma is értő és szerető közönségével együtt messze ne értsünk egyet a kritikus artisztikus s elavult véleményével! Kulcsár Tibor összegyűjtött verseit 2002-ben adta ki a Madách-Pozonium Kiadó (ma már szinte beszerezhetetlen), s verseiből Budapesten összeállítás készült Venczel Vera és Juhász László tolmácsolásában (ezt később Pozsonyban is láthatták), évekig életműdíj viselte a nevét a Tompa Mihály Országos Szavalóversenyen, közel két évtizede országos

Kulcsár Tibor

szavalóverseny viseli a nevét, s van 8-10 verse, amely kihagyhatatlan a szlovákiai magyar költészeti antológiákból. „A költőnek haláláig sajátja maradt az a szomorúság, amely az elvegyülni nem tudók, az örök magányosok szeméből árad, s máig jól megkülönböztethető jegye verseinek az a melankolikus szöveg-zene és képhanulat, amely életében a szomo-

rúsága adekvát kifejezése volt” – írja összegyűjtött verseskötetének utószavában Tózsér Árpád. S ahogy megjegyzi, a vers minőségéről éppen a megnyitóság mond a legkevesebbet. Kulcsár Tibor költészete kiállta az idők próbáját, talán ideje lenne saját versei társaságában szlovák, cseh és orosz költők verseiből készült műfordításait is közkinccsé tenni.

vers

Kulcsár Tibor

Vándorszínészek

*A perbenyiki műkedvelőknek s vezetőjüknek,
Plachy Imrének, akikkel 1955 nyarán előadtuk
a János vitézt Bodrogközben*

Hajladoztak a búzatáblák,
harmatot hintett ránk az éjjel.
Szekegünk döcögött a porban,
mint egykor régen Dérynével.

Vasárnap volt, vagy tán már hétfő,
s hazatartott a színészgárda:
dalos ajkú, vidám legények
s néhány nyárszemű barna lányka.

Dalunkat ringatta a Bodrog,
hűs ajkú szelek messze vitték,
s megrészegültek tőle menten
a kiségesi borospincék.

Kedvünk égi mezőkön szárnyalt,
fiatalok s vidámak voltunk,
hogya utunkban volt, az égről
még a Göncölt is félretoltuk.

A dicsőségtől s a jó bortól
szilaj lelkünknek kedve támadt,
mi nyitottuk föl szempilláit
a forró nyári éjszakának.

Négy éve már... A sors viharja
messze sodort egy rideg őszön,
de az emléket, jó barátok,
szívem legmélyén ma is őrzöm.

Ha olykor-olykor otthon járok,
s az alkony halkán hull a tájra,
fülemben cseng egy régi dallam:
talán a Bagó furulyája.

Daltól zsong szívemben újra
saszárnyakra kapnak a vágyak.
De jó lenne most csillagok közt
átdalolni az éjszakákat,

jó barátok, tivéletek most,
de jó is lenne útra kelni,
s mesevilágban, nótá szárnyán
Iluskát újra megkeresni,

kék, tiszta tóban megfürödni,
tüzet gyújtani a szemetekben!
Régi emlékek, fiúk, lányok,
tiétek legyen ez a versem!

Elégia

Kabátod gallérját összehúzza
egykedvűen a hűvös utcára lépsz
szemed előtt lassan ködbe vész
a táj
az utca a város a tér
s nem marad semmi
csak a sár
amely lassan már a szívedig ér
s néhány kopár
vézna lombtalan ág
s magad magad magad
szemed
tétován
a ködlő távolokba révedez
te nem mehatsz
mint a vándorló égi madarak

más tájakra keresni a nyarat
a fényt
a meleget
te itt maradsz
te itt maradsz mert téged ide köt
a honi táj
a föld az ősi rög
te nem mehatsz
s míg füstös kiskocsmák boltívei alatt
üritgeted
a csordultig telt pohárt
egész valódba valódba vág
a döbbenet
tudod hogy nincs tovább
elvégeztetted
mint vén színész az ósdi kellékeket
dobd sutba az őszi nosztalgiát
megértheted
egyszerű számítás
ez volt
ez marad
ősz van s lábad alatt csikorog a fagy
s jönnek csúf zimankós zord telek
hát ne révedezz
ne révedezz
mert kirekeszt magából a világ
ehhez mérd magad

Önarckép 1976

Feleségemnek

e sűrű ember-rengetegben
valakit sokáig kerestem

most magamra találtam benned

már soha többé el ne engedj

könyv

SZERELEM ÉS ELMŰLÁS KÖLTŐI KRÓNIKÁJA

Morva Mátyás

Évekkel ezelőtt egy bemutató során lehetőségem nyílt arra, hogy a kezemben tartsak nagyjából egy liter higanyt. Körülbelül tizenhárom kilogrammot nyomott. Leírva talán nem annyira mellbevágó, mekkora a súlya ennek az anyagnak a térfogatához képest, tehát mekkora a fajsúlya vagy sűrűsége, de élőben még azok is megdöbbentek, akiknek előre szóltak. Akiknek pedig csak úgy, finoman kezébe dobták az egy literes, tizenhárom kilogrammot nyomó tárolópalackot – az előadó óvva intett ettől, de a reakciókra kíváncsi lévén annyira mégsem ellenezte –, felettébb elképedtek. Minden erejükre szükség volt, hogy meg bírják tartani.

Ez az emlék sejtett fel bennem, miután elolvastam Koncsol László (1936–2023) *Túlsó Part – Levelek a túlsó partra* című kötetének záróversét.

Egy kis négyzet alakú könyvről van szó, amelyet Kopócs Tibor illusztrált, és amely „mindössze” 15 verset tartalmaz. Való igaz, hogy a kötet egy szűk óra alatt kiolvasható, mégis, ehhez képest a tartalmi, gondolati és érzelmi mélysége szinte beláthatatlan. Ezért jutott róla eszembe a higany; az az élethelyzet, amelynek az aprócska kötet a krónikájává vált, mellbe vágja az embert, akkor is, ha a cím és a borító alapján előre megsejt valamit.

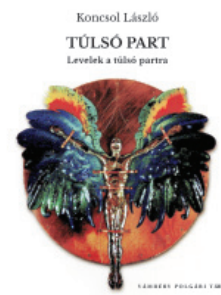
Nagyjából „18x365 plusz 180” nap küzdelem „a néma kórral és a Sátánnal”, illetve az azt követő évek, amikor már csak a túlpartra lehet írni a leveleket – ezt az emberpróbáló időszakot öleli fel 15 vers, melynek kétharmada versbe szedett próza, olykor dialógusokat is felvonultatva, mégsem merül fel egy percre sem

az olvasóban, hogy ne vers lenne az, amit olvas. Ugyanis líra a javából, több mint 18 év fájdalom, remény és szenvedés essenciája, nem csoda hát, hogy oly sűrű és nehéz, mint a higany. A kötött versek, jellemzően szonettek, némelyikben már-már játékos szelídül a rímek által a kín és a magány: a tátongó hiányérzet és a közös életre emlékeztető tárgyak, az egykori és a jövőbeli áhított együttlét ötvöződik ezekben.

A kötet tengelye az elmúlás, minden alkotás ahhoz rendelt kis bolygó, természetesen nem lineáris időrendben felsorakoztatva. A tartalmi alapok máris az elején, kézzel foghatóan le vannak fektetve, már az elmúláson túl járunk, amikor a kötet világában az első levél megíródik a túlsó partra. Később az elmúláshoz közel találjuk magunkat,

aztán visszaugrunk az egész kálvária első napjára, de megjelenik a temetés, illetve évekkel később egy-egy élménycsomag halottak napja alkalmából. És hogy lehet-e valódi elmúlásról beszélni? Az élet materiális síkjaihoz ragadva talán igen, éppen annak megragadó és megrázó tanulságtétele a kötet, hogy van, amin nem fog a mulandóság. Tanulságtétel Isten és ember előtt – noha a záróversben több a válaszkérés, mint a megnyugvás, Koncsol László levelei legalább annyira lettek Istennek címezve, mint a túlparton váró társnak.

Mint könnyecsepp a bánat-tengert, úgy adják át az alkotások a majd két évtizeden át zajló tragikus életszakaszt a maga reménykeresésével és kilátástalanságával, a testi és szellemi leépülés megrendítő szakaszaival és a feltétel nél-

küli szeretet, az odaadó gondoskodás egyszerű rezdüléseivel. Zárásul azt is mondhatnám, hogy a kötet egy önálló, apró kicsi naprendszer, melynek napja már kialudt, fénye és emléke viszont még mindig éri, melengeti a bolygókat...

Koncsol László: *Túlsó Part – Levelek a túlsó partra*, Vámbéry Polgári Társulás, Dunaszerdahely, 2022

film

A LEGHUSZÁRABB HUSZÁR

Juhász Kornélia

Március elején mutatták be a mozikban a *Hadik* című új magyar történelmi kalandfilmet. Bár sokan fenntartásokkal viseltetnek a magyar történelmi filmekkel szemben, sőt tartanak az unalomtól, ennél az alkotásnál érdemes amúgy huszárosan összeszedni a bátorságot és megnézni. A jutalom egy meglepően szórakoztató, élvezetes filmélmény lesz.

A történet az 1757-es évbe repíti vissza a nézőket, amikor Hadik András lehetetlen küldetésre készül. A királynő, Mária Terézia arra kéri, hogy egy kis huszárcsapattal foglalja el Berlint, hogy ezzel a fricskával megmutassa Nagy Frigyes porosz királynak, mire képes a Monarchia, s így kedvezőbb békefeltételeket csikarhasson ki belőle. Bár a film egy igaz történetből inspirálódott, nem dokumentumfilm, hanem igazi pörgős, szórakoztató kalandfilm.

Szikora János filmje több fronton is kiszolgálta, sőt esetenként túlteljesítette a nézői igényeket. A látványvilág, a lencsevégre kapott tájak és a lovakkal bemutatott parádés manőverek már önmagukban is megérnek egy misét. A történet kiszámítható, mégis olyan dinamikusak a harcjellemek, hogy képes elcsípni a néző figyelmét, és mint jó huszár a kantárt, nem ereszteti.

Erre rásegít Gulya Róbert zenéje is, amely ügyesen képezte le a hangulatokat, és persze a magyar huszárnóták sem maradtak ki.

A felcsendülő melódiák, a kamerakezelés és a témaválasztás tekintetében is számos filmet idéz meg tudatosan a *Hadik*, mely utalások gazdagítják az élményt. Felfedezhető benne többek között egy csipet James Bondos vagányság, egy marék a *Feláldozhatók* akasztófahumorából, egy karéj a *Tenkes kapitánya* és egy leheletnyi 300 is.

A színészi alakításokra nem lehet panasz. Trill Zsolt huszárkapitányként nagyszerűen szerepelt, és nem nyomta el a mellékszereplőket sem. Reviczky Gábor, az örült tüzér szerepében, valamint Molnár Áron fiatal huszár is élvezetes nevetést előcsaló színfoltjai az alkotásnak. Külön kiemelhet-

jük, hogy a filmben eltalálták az arányokat, elegánsan lavíroz a drámai és a humoros jelenetek közt.

Amellett, hogy olyan üzeneteket közvetít, mint a jókedv, az összetartás fontossága és rámutat arra, hogy az idős kor nem lehet akadálya annak, hogy az ember hasznossá tegye magát egy jó ügyben, a film erőssége az is, hogy a huszárkultúrából számos érdekességet felidéz. Ezek felkeltetik az érdeklődést a téma, a korszak és Hadik huszárcsínye mellett egyéb történelmi kalandok iránt is.

A film nem tartalmaz felesleges brutalitást, így közös, családi programként is megállja a helyét. Kedves, szórakoztató film, mely nemcsak azért jó, mert magyar, hanem mert egyszerűen egy izgalmas kalandfilm. Ráadásul hetyke huszárokkal.

Zsigmond Máttyás alkotása

könyv

SZERELME: GÖMÖR

Magánkiadásban jelent meg Veres János (eredeti nevén Vörös Zoltán, 1930–1999) költő *Válogatott versek* című gyűjteménye. A tornaljai származású (később Rimaszombatban élt) irodalmár a tátrai gyógykezelési alkalmából ismerkedett meg Fábry Zoltánnal, és az ő ösztönzésére kezdett el foglalkozni a költészettel. Pályája elején sematikus verseket írt, ám költészete az évek során egyéni hangvétellé vált.

A kötet kilenc fejezetből áll, mindegyikben megtalálhatóak azok a témák, amelyek egész életében foglalkoztatták: a szülőföld, a költészet, a lét, a magyarság és a szerelem. Kezdeti verseit átítatta kora ideológiája, amely akkor természetes módon kiható az élet valamennyi területére. A legtöbb versében változatos hangulat- és tájle-

író eszközökkel dolgozik, ez az igazi erőssége a költőnek. A gömői táj szépségének részletekbe menő színes és érzékletes ecsetelése által az olvasó maga is részese lehet a csodának.

További témái: a betegsége, a palóc falvak, a múlt, az élet és a halál – megmutatják a költő rendkívül széles érdeklődési körét. Csapongóan kíváncsi mindenre, és mindent szeretne leírni, papírra vetni. Erőteljes eszköztárral dolgozik, miközben alkotásait finoman átszövi az elmaradhatatlan tájleírás és hangulatfestés – mint amilyen a *Tüzek és virágok* című tobzódó verse, olyan sokszínű világot mutat meg nekünk a szerző. A *Básti búcsú* című vers igazi kordokumentum, egy néphagyományt leíró mestermű, csodaszép képekkel. Az egész kötet monumentális alkotása

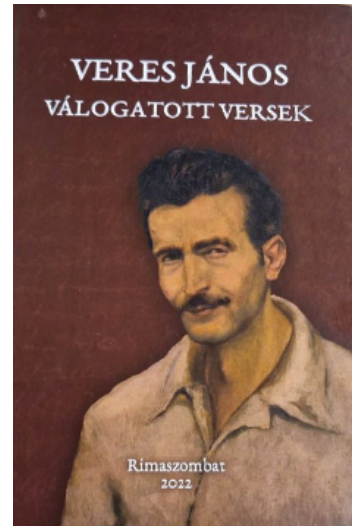
kétségkívül a *Fehér szarvas* című epikus költemény. A *Palóc Madonnák* lenyűgöz és magával ragad, a *Mikrovilág* tíz palóc településről írt gyöngyszem, a *Sajógömöri órák* szívkegig hatol. Ritkán olvashat az ember olyan tömény szeretettel átítatott szülőföldhöz szóló szenvedélyes vallomásokat, mint amilyeneket Veres János fogalmazott meg.

A költő a borongósabb világot is megmutatja, gazdag és szép képi eszközök erősítik ezeket a verseket is. A bizakodó, ragyogó írások után tollhegyre veszi a kevésbé dicséretes emberi tulajdonságokat is. Felrója az őt ért sérelmeket, és szinte emelt hangon int bennünket a jóságra. Rapszodikus hangulat, magány, tűnődés, emlékezés, látomások, lázadás, az elmúlás szele, az üzenetet, örök-

séget hagyni akarás – a kötet alkotóelemei. Az anyanyelv, az idő, annak múlása miatt érzett melankólia, az évszakok, a szabadság, a nemzet, Isten, és természetesen a költőkhöz írt versek, etűdök – mind-mind újraolvastatják magukat.

A válogatáskötetből szereteágazó hagyatékot kaptunk Veres Jánostól, akinek legnagyobb erőssége a hangulat- és tájleíró készsége. Szinte végtelen az eszköztára: hihetetlen tehetséggel dolgozik a képekkel, ilyen szép lírai leírásokat csak a nagy költőseniknél olvashatunk. Versein érződnek a számára kedves költőelődök hangjai, stíluselemei. Költeményei rendkívül gazdagok hasonlatokban, hangulatokban, metaforákban, érzelmekben. Egész költészetét áthatja a szülőföld, Gömör iránt érzett ra-

Póda Erzsébet

jongó szeretete, imádata, kötődése, melyet különleges „veresi” hangulatvilággal idéz meg.

Veres János: *Válogatott versek, magánkiadás, Rimaszombat, 2022*

film

LARRY

Mindig örömmel tölt el, amikor különböző sajtótermékek címsorai egyöntetűen magasztaló jelzőkkel hivatkoznak egy elsőfilmes magyar rendező debütálására – méghozzá nem érdemtelenül. Szerencsére nem ritka ez a jelenség, gondolkunk csak olyan közelmúltbeli alkotásokra, mint az előző lapszámban bemutatott *Zanox – Kockázatok és mellékhatások*, vagy a ma már kultfilmnek számító *Van valami furcsa és megmagyarázhatatlan*, nem beszél-

ve az Oscar-díjas *Saul fiáról*. Ezt a sort bővíti Bernáth Szilárd tavaly bemutatott *Larry* című filmje, amelyről jó pár rangos fesztiváldíj mellett már kimondható, hogy a szélesebb közönség tetszését is elnyerte. Ennek fényében érdekes megjegyezni, hogy Bernáth elmondása szerint tizenkétszer felvételizett sikertelenül a budapesti Filmművészeti Egyetem rendezői szakára.

Ádám (Vilmányi Benett) huszonegy éves és juhászként tengeti magányosan az életét.

Utálja a munkáját, a környezetével sincs kibékülve, de leginkább saját magával és a múltjával nem tud szembenézni. Gyermekkora óta dadog, ami még inkább megnehezíti a mindennapjait, s ezt, illetve a benne tobzódó feszültséget csak a rappeléssel tudja valamelyest oldani. Borsodban él újdonsült mostohaanyjával (Szandtner Anna), és az édesapjával, Zoltánnal (Thuróczy Szabolcs), aki rendőr, és közösen szeretne egy farmot nyitni a fiával. „Alkoholista vagyok, de már 1661 napja nem iszom. (...) A feleségemen egyre furcsább tüneteket vettem észre, gyakorlatilag egyre melankolikusabb lett és öngyilkosságot követett el. (...) Rossz apa voltam” – meséli egy vallási felekezet bizonyágtételén. Ádám egy véletlennek köszönhetően megismerkedik egy CsalaDo (önmagát alakítja) nevű rapper sráccal, akivel gyorsan összebarátkoznak, és valamilyen szinten a mentorává is válik. Közösen beneveznek egy online tehetségkutató műsorba, aminek hatására hamar felkapottá válnak és bejutnak a budapesti döntőbe. Ahogy az általa szüntelenül motyogott *Édentől Keletre* című számának részleteiből egyre többet fed fel a film, úgy a döntőig vezető kaotikus események láncolatán keresztül is egyre inkább megértjük, miért fontos számára az a dal, vagy egyáltalán a zene általi önkifejezés. Ádámnak sokszor még a rappel-

sem sikerül legyőznie a dadogását, főleg, ha nézők előtt kell fellépnie. Bár édesapja igyekszik, mérgező természete egyre inkább a felszínre tör, miközben Ádám lassacsán otthonra talál új barátai körében.

„Nehéz megszólalni ezután. Engem nagyon felkavart” – jelenti ki az önmagát, mint zsűritagot alakító Borbély Alexandra a mű fináléjában, s valóban, az első perctől kezdve rendkívül nyomasztó hangulat települ a nézőre. „Azt szerettem volna, hogy olyan formanyelvet találjunk ki, ami a karakterből jön, és leképezi a zaklatottságot és a dadogást. A dadogás fejben egy tiszta mondat vágya, ami nem jön ki rendesen, ronsolt lesz – ekkor arra gondoltam, hogy csináljunk hosszú beállításokat, és azokat daraboljuk szét – ez lett a dadogó filmnyelv, ami a film legvégén feloldódik” – fejt ki gondolatait a rendező.

Bár sokan csak a borsodi *8m-ként* (Eminem önéletrajzi ihletésű rapper filmje) hivat-

koznak rá, senki se számítson egy könnyen fogyasztható fel-emelkedés-történetre. Olcsó energiáitok, agresszió, töltött cigik, hitelügyintézés, „el kéne menni valamilyen felnőttképzésre”, tetovált szemöldök, csíkok felszipantása a telefon képernyőjéről, „nem fizettek ki Németországban”, csend a konyhaasztalnál, csend hazafelé az autóban, csend séta közben, vér, „huszonnyolc vagyok, hova próbálkozom?”, nyugdíjasotthon szaga, káromkodás, dugipénz egy befőttesüvegben, omladozó vakolat. Érzékeny, hőmpölygő szociodráma, mely a remek szereplőválogatás mellett az ismerős környezet által válik hitelessé.

A keserűes budapesti zárójelenetek közvetlenségének és humorának felszabadító ereje könnyen könnyet csalhat a néző szemébe. A *Larry* megtekintése után Bereményi Géza szavai jutottak eszembe: „Az a jó film, aminek tudod, hogy mi lesz a vége, de azt nem, hogy hogyan.”

Kovács Balázs

Zagiba Máttyás alkotása

novella

HAJNALI ÉJ

Kovács Kitti

Tizenhét lehetett, amikor először érezte tarkóján a bizsergést. A szobája közepén állt félig letolt nadrággal, a tükörképét bámulta, és esküdni mert volna rá, hogy figyelik. Nem volt a szobában rajta kívül senki, az ablakán se láthattak be. Csak a hősugárzó égett szaga és az asztali lámpa hideg fénye árulkodott arról, hogy élet rejlik a falak között. Felrántotta a nadrágját. A következő alkalommal nem érte olyan váratlanul az érzés, azt pedig nem is zárhatta ki teljesen, nem követi-e őt valaki a parkban az esős éjszaka közepén. Ahogy óvatosan hátrapillantott a válla felett, megvillant a szeme. Az esernyőjén kopogott az eső, átázott a zoknija. Valaki követné? Megfigyelnék őt? Már a feltételezés is nevetséges volt. Mégis bűnös öröm járta át tagjait. Hogy ő lenne valaki világának a közepe? Attól az éjszakától kezdve kellemes, a zivatarra emlékeztető hideg futott végig a gerincén, akárhányszor megsimította bőrét a rejtélyes figyelem.

Tizenkilenc múlt, amikor elkezdte foglalkoztatni a halál kérdése. Nem is annyira az őt fenyegető elkerülhetetlen vég gondolata miatt voltak szorongással teli órái, nem az eltűnés

vagy a fájdalom aggasztotta. Nagymama friss sírja mellett állt, a szertartás véget ért, és ő a zsúfolt temető horizontját bámulta. *Hol vannak? Hova mentek?* Kiuülhetett arcára a kérdés súlya, mert egy rokon biztatón megszorította esőáztatta vállát, hátha ezzel enyhíti a gyászt, amit a szemében látni vélt. *Odafentről vigyázz rád*, mondta szomorú mosollyal, és a sűrűre égre mutatott.

Amikor hetekkel később ismét végigfutott hátán a hideg, keserűség öntötte el mellkasát. Ezt érezte volna mindvégig? Bíráló szemmel figyeltek minden suta lépését, minden szégyenteljes pillanatát? Amikor szobája magányában végre levetkőzi a reggelente magára öltött hamisságot, ők látnák csupasz valóját? Az elképzelés, hogy démoni és magasztos holt lelkek követik figyelemmel minden mozdulatát, nem hagyta nyugodni. Álmaiba költözött, megfosztotta minden szabadságtól, amit addig magáénak tudhatott. Hónapokat töltött el kihúzott háttal ülve az asztala mellett, és bámult ki az ablakon, amit addig mindig nehéz drapéria takart. Nézte a szemközti lakások fényei alatt

folyló életet, a tudatlanságban megtalált örömet. Úgy figyelte a negyedik emeleti lakásban élő lány mindennapjait, mintha ő maga is csak egy lett volna az élet rejtekében megbúvó lelkek közül. Nem értette, hogyan képes a lány önfeledten nevetni, fehérneműben állni a tükör előtt, hibázni, sírni, élni. *Hallják minden titkod, látnak most is, vigyázz*, üzenté neki némán. De míg ő az óvatos tétlenségbe olvadt, mások lépdelték tovább.

Paranoia. Ott állt feketén-fehéren a papíron, az orvos még ki is emelte a szót neonsárga filccel. Nevetett rá a sárga, kiröhögte kétségbeesését. Diagnózis, gyógyszeres kezelés, könnyes szemű szülők, akik nem fogadták örömmel, mikor a szemközti lakóval folytatott szóváltása véres következményekkel járt. Pedig a szomszéd kezdte. Képtelen volt felfogni, hogy minden lélegzetvételét látják, akik odaát vannak: akiket már nem ér a múlt gyásznál több törődés az élőkől. A sírra helyezett virágokat szüntelen figyelemmel hálálják – vagy bosszulják – meg.

Huszonegy volt, amikor a halál gondolata csábítóvá vált. Rájött, hogy jobban szeret figyelni, mint teljes kiszolgáltatottság-

Zagiba Máttyás alkotásai

ban, a pirulákat a mosdóban leöblítve ténferegni át azon, amely másoknak – azoknak, akik túl vakok ahhoz, hogy lássanak – az életet jelenti. Neonsárga filccel húzta ki a legfontosabb mondatokat búcsúlevelében. Megtervezte, hogy figyelni majd, mit hoz magával a halálhíre. Végignézi a szertartást, és odafentről vigyáz majd mindenkire. Megismeri

titkaikat, megtudja, mit gondolnak róla sötét óráikban. Könnyű léptekkel ment fel a tetőre. Mit sem sejtette, hogy mindössze a búcsúzó csillagok tanúi tettek, nem néz le rá senki más. Csak fél lábbal a halálban, reszketeg ujjakkal markolva élete végső foszlányait tűnt szemébe az igazság: épp olyan egyedül lesz ott is, mint itt.

képzőművészet

„AZ AGYAGNAK ÉLEK”

Zagiba Máttyás fiatal keramikus a Kassai Iparművészeti Iskola (ŠUPKE) diákja volt, 2020-tól pedig a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem (MOME) tárgyalóalkotás szakjának hallgatója. Alkotói tevékenysége mellett

a szlovák monumentális kerámiaművészet kutatásával foglalkozik.

Elmondása szerint teljesen véletlenül került kapcsolatba a kerámiával. A középiskolában egy délutáni alkotó szakkör

keretén belül tanárnője ösztönzésére ült le a fazekaskoronghoz. „Magszerettem. Azóta az agyagnak élek” – fogalmaz.

Alkotásai saját bevallása szerint az önkeresés jegyében készülnek, sokat kísérletezik.

Autonóm plasztikáira jellemző a geometrikus formarendszer, amely részben a modernizmus és brutalizmus építészetére reagál. A stúdiókerámia jellegű használati tárgyainál sokat merít a japán tárgyi kultúrából. Fatüzes és sómázás redukciós égetési eljárásokkal is dolgozik, az ilyen jellegű égetésekhez készített tárgyakon érezhető leginkább a japán hatás. Újabban egyre többet foglalkozik funkcionális porcelántárgyakkal.

Alkotásai különböző hazai és külföldi kiállításokon is szerepeltek. Jelenleg a budapesti VALAMI Hazai POP UP-ban tekinthető és vásárolható meg néhány munkája. Az alkotói tevékenység mellett a szlovák monumentális kerámiaművészet feltérképezésén is dolgozik, elsősorban a kelet-szlovákiai régióra koncentrálna. Célja az 1950-es és az 1980-as évek között állami megrendelésre készített épületkerámiák dokumentálása, hogy egy komplex képet kapjunk erről a mára már kihalt kerámiaalkotási gyakorlatról.

„Jelenleg főként a már említett kutatásomon dolgozom,

Fábián Gergely

Zagiba Máttyás

emellett folyamatosan készülnek új használati tárgyak is. Továbbá folytatom egyik plasztika-sorozatomat, amely Ilja Skoček építészeti munkáira reagál. Ezzel a dániai tanulmányutam alkalmával is volt lehetőségem foglalkozni” – mondja. Emellett tervez egy anyagkutatási projektet, amelynek lényege a lokális (gömöri), fenntarthatóbban beszerzett kerámiaipari anyagok felkutatása, és az ezekkel való kísérletezés. „Szeretném ezeket az anyagokat beépíteni az alkotói tevékenységembe, és így módon tovább gondolkodni a „kortárs gömöri kerámia” lehetőségeiről” – fűzi hozzá.

Zagiba Máttyás alkotása

novella

AZ ALMA

Csáky Pál

Az alma – hm, az alma tehetett igazán a legkevésbé az egészről. Egy enyhe fuvallattól indítva, s az utána következő néhány pillanatnyi szabadság lehetőségétől megrészegülve egy jóleső nyújtózással elszakadt az ágtól, megindult lefelé: és bum! – jókora csattanással szétloccsant az útjába került fejétől.

Sir Isaac bőséges ebédje után a kertbe ment sétálni. Egy fa alá telepedett, ahol az illatok pihentető álomba ringatták. Az álom közepén érte az incidens, mármint a feje és az alma nem éppen kellemes találkozás. Sir Isaac hirtelen felriadt, először szinte megbé-nult az ijedtségtől. A kobakja még mindig sajgott az ütéstől, odabent, a csontok mögött azonban mintha hirtelen fény gyúlt volna. Az erős ütéstől szikra csiholódott az agyában.

Sir Isaac tőle szokatlan gyorsasággal ugrott talpra, és már idézte is volna nagy elődjét: „Heuréka!”, ha azonnal eszébe nem jutott volna főnöke állandóan ismételtetett mondása: „Csak lassan, megfontoltan, mindent a maga helyén és idejében, nem kapkodni, biztosra menni, okosan haladni.” Sir Isaac tehát visszafogta magát.

Csillapító érzékei kitörő lendületét, s betartva a szabályzat rá is vonatkozó rendelkezéseit, szép lassan elballagott a főnöke irodájába, hogy személyesen jelentse be – szó szerint, ahogy a szabályzat előírja – „az új felfedezés fennforgásának tényét”. Igyekezetét nem koronázta siker, az előszobában az éppen soros titkárnő közölte vele, hogy a főnök nincs itt, és ma már nem is jön vissza. Tudhatná, oktatta ki Sir Isaacot, ő nagyon fontos ember, számos megtisztelő funkciót tölt be, számos kapcsolatot ápol, ennek következtében az intézetben csak reggel kilenc és tíz óra között érhető el. Egyébként is, egy ilyen komoly tudós embernek tudnia kellene, hogy a szolgálati szabályzat értelmében...

Sir Isaac nem hallgatta végig az okítást, sarkon fordult és hazament. Otthon az íróasztala mögé ült, és nagy lendülettel nekifogott elmélete kidolgozásának.

Másnap pontosan kilenc órakor ismét ott állt a főnök irodája előtt. Bekopogott, de a kis titkárnő sajnálattal közölte, hogy a nagy embernek éppen egy rendkívüli ülésre kellett távoznia, előreláthatólag délután egykor lesz csak

bent. Sir Isaac sarkon fordult és elment.

Délután egykor a főnök végül is fogadta őt. Nem volt jókedvében, ez még a délelőtti, valószínűleg viharos ülés hatása lehetett.

– Képzeld – fordult Isaac felé méltatlankodva –, támadnak. Engem is, személy szerint, és az intézetet is. Hogy sóhivatal, meg miegymás – mondta, remegve a dühtől. – És nap nap után ugyanez megy! – csapott az asztalra. – Az ember nem győzi kapkodni a fejét, és megvédeni magát! Tölthetek egy kupicával?

Sir Isaac nem mondott nemet. A sarokba telepedtek egy kisasztalhoz.

– Nem is tudod, milyen értékes pillanat ez, nyugodtan leülni néhány percre egy baráttal. Félelmek, taktikák nélkül. Hanem most már te beszélj! Miért kerestél fel?

Sir Isaac nekirugaszkodott. Alig kezdte el történetét, a főnök hitetlenkedve belevágott:

– Micsoda? Jól hallok? Egy alma miatt?

– Nem az alma a lényeg – próbálta elmagyarázni a dolgot Sir Isaac. – Meggyőződésem, hogy ami történt, az a Törvény megnyilvánulása volt. Tegnap már az elméleti kidolgozását is elkezdtem.

A főnök – egyébként a felsőház tagja – gúnyosan nézett rá.

– Fantasztikus, mennyire nem érted a mai világot! Egy alma? És szétloccsant a fejed, azt mondd? Ismerd be, hogy ezt csak azért találtad ki, hogy érdekesebb legyen a történet – hajolt közelebb hozzá.

– Most is sajog a helye – bizonygatta Sir Isaac.

– Fogadni mernék, hogy rothadt alma volt – mondta cinikus éllel a főnök. – Egy almából akarsz ügyet csinálni, ugyan, kérlek! Már arra gondoltam, hogy betársulok hozzád, csinálunk a dologról egy szép tanulmányt együtt, valamelyik tudományos lapba – de látom, hogy komolytalan a dolog, csak rabolod az időmet. Egy rothadt almával...

– Rothadtnak éppen nem volt rothadt – horkant fel Sir Isaac. – És ez egyébként sem lényeges.

– Szétloccsant, azt mondd...

– Az én fejem kemény.

– Azt tudom – nézett rá a főnök. – Egyszóval?

– Kitartok a kérésem mellett. Ez egy komoly felfedezés.

– Ahogy gondolod – nézett rá fagyosan amaz. – De megérted, ugye, a mai helyzetben

Zagiba Mátyás alkotásai

körültekintően kell eljárunk. A támadások... – Két kezébe fogta a fejét. – És még mi lenne, ha már lenne internet!

– Térjünk vissza a realitásokhoz – szólt csendesen Sir Isaac. – Egyelőre a klasszikus fizikánál tartunk...

– Akkor majd a tanács – emelte fel az ujját a főnök.

– Köszönöm – emelkedett föl lelkesen Sir Isaac.

– Csak meg ne bánd! – ráncolta a homlokát a főnök, és kinyitotta előtte az ajtót.

A tanács a kellő komolysággal állt neki az ügynek.

– Érdekes felvetés, mindenképpen meg kell vitatni, de azért nem kell ajtóstul rohanni a házba – fejezte be vitaindítóját a főnök. – Most pedig átadom a szót kedves munkatársunknak.

– Uraim – Sir Isaac szinte ragyogott. – Van szerencsém bejelenteni önöknek, hogy egy korszakalkotó felfedezést sikerült tennem. Szíves engedelmmel ismertetném önökkel a részleteket. Tegnap délután, az intézet kertjében...

A tanácstagok szótlanul hallgatták.

– Uraim, hallották az előterjesztést, azt javasolom, vitasuk meg – állt fel mosolyogva a főnök. – A bizottságé a szó...

A bizottság élt a jogával.

– Szóval egy alma, így mondta, kolléga? Gondolja, hogy egy almából ilyen meszesemenő következtetéseket lehet levonni? És milyen volt azaz alma, kérem? Hogyhogy nevetséges kérdés? És ha, kérem, teszem azt, egyszer csak egy négyszögletes alma esne a

mi kedves Sir Isaacunk fejére? Ne kuncogjunk, kérem, nekünk minden eshetőséget meg kell vizsgálnunk! Sir Isaac is beismerhetné, hogy szándékosan jár az almafák alá, mintegy provokálni azokat. Mi pedig törjük itt magunkat utána. Merre is esett az az alma? És ha – teszem azt – nem lefelé esett volna? Igen, kérem, akkor mi lenne?

– ...

– Ez már személyeskedés, ezt kikérem magamnak! És ha egyszer mégsem lefelé esne, akkor külön törvényt alkotnánk? Ne kenjük el a problémát, kollégák, én a kérdések konstruktív és alkotó módon történő megvitatása mellett vagyok. És ha – teszem azt – egy körtéről lenne szó? Na ugye, ez eszükbe sem jutott a kollégáknak! Tisztelettel visszatérnék a négyszögletes objektum problémájára. Mert mi történe, kérem én, mi történe akkor, ha egy ilyen tárgy esne egyszer a mi szeretett Sir Isaacunk koponyájára? Igen kérem, ezzel az eshetőséggel is szembe kell néznünk. Sőt, továbbmegyek: Lapjával vagy élével hullana-e Sir Isaacunk nagyra becsült fejére? Nem mindegy, kérem, nagyon nem mindegy! Továbbmegyek: kinek a fájáról hullt egyáltalán kinek a fejére az az alma? Ne kerüljessük a forró kását, kollégák, vágjunk bele a közepébe. Tisztázzuk az esetleges félreértéseket.

– Miféle félreértéseket? – Sir Isaac nem bírta tovább idegekkel, kiborult. – A bizottsági ülés azonban ennek ellenére nem fulladt botrányba, bölcs döntéssel zárult.

ellenére nem fulladt botrányba, bölcs döntéssel zárult.

– Bonyolult lett ez a világ, örült módon felgyorsult – mondta a főnök, még mindig felsőházi tag. – Már alig ismerem ki magam benne – fordult Sir Isaac felé másnap, amikor a kert sarkában ültek egy kedves kis asztalnál.

– Épp ezért kell a törvény – pedzette újból az ügyet Sir Isaac. – A Teremtő is így gondolhatta.

– Már megint? – horkant fel a főnök. – Javíthatatlanul keményfejű vagy.

– Én csak ... – próbálkozott csendben Sir Isaac.

– Mindent elintézttem, nem? – vágta a szeme közé a főnök. – Tíéd az elsőbbség, de meg kell bizonyosodnunk a dologról. Megmondtam, hogy amíg ezt az ügyet le nem zárjuk, nem lépünk tovább. Newton törvényeit nem lehet csak úgy összezsápnálni! A fejed és az alma viszonyának tisztázásáig minden egyéb kutatást felfüggesztettem.

– De éppen...

– Az utókornak dolgozunk! A történelemnek! De én nem tehetek róla, hogy azóta szélcsend van odakint. Pedig a kollégák – nézd csak! – mindent megtesznek a felfedezésed sikeres bizonyításáért!

A kertben még mindig bódítottak az illatok. A vastag pázsiton minden almafa alatt a bizottság egy-egy tagja ült, várva, hogy megismétlődik vele, ami Sir Isaackal és ama almával történt.

Ám odakint makacsul tartotta magát a szélcsend.

sci-fi

ELSZAKADÁS

Z. Németh István

1999. szeptember 13-a volt. Ráadásul péntek 13-a, amiről a babonások szentül megvannak győződve, hogy bizony nem sok jót jelent. Lehet, hogy nekik van igazuk? Persze egy ilyen naptári találkozástól, amikor a péntek nem figyel oda, és véletlenül a 13. napra esik, a Hold még nem tért volna le a Föld körüli pályájáról. Ám mit ad a forgatókönyv, Helena ezen az estén egy zacskó pattogatott kukoricát szeretett volna készíteni a parancsnok számára, és 4-es helyett véletlenül 8-asra állította a mikrohullámú sütő tekertyűjét.

Ebből lett a baj. Az apró kukoricaszemek a túlságosan nagy sugárzás hatására óriási gömbökké fúvódtak fel, és folytonos eldurranásukkal kimozdították pályájáról a Föld égi kísérőjét. John Koenig parancsnok épp videojátékot játszott az ajtónyitásra is szolgáló kézikönyvjében, amikor az első lökéshullámok megrengették a bázis falait. Nem rohant azonnal a vezérlőbe, mert éppen nyeresre állt. Megvárta, amíg az összes piros pötty elnyeli a kéket, mind zöldre változik, majd a sárga pontok úzóbe veszik a lilákat, és legalább 16 000 pontot sikerül összegyűjtenie, majd a vezérlőbe rohant. Bergman professzor már ott volt, kétségbeesetten próbálta megfejtetni, hogy a komputer képernyőjének oldalán miért villan fel folyton egy piros kilences.

– Mik ezek a furcsa hangeffektusok, Victor? – kérdezte John.

– Bocsánat – mondta a professzor piros arccal. – Azt hiszem, kissé korog a gyomrom.

– Távolodunk a Földtől! – kiáltotta Paul a nyakába zuhanó parancsnoknak, majd megpróbált megkapaszkodni Sandra nagylábujjában. – Ez tragédia!

– Valóban az – bólintott Koenig. – Lemaradunk az esti focimeccsről. Az első féldő alatt talán még fogjuk majd a jelet, de a végeredményt csak 8 765 év múlva tudják meg egykori leszármazottaink.

– Ha csak bele nem keveredünk egy téridő-görbületbe. Megpróbálom kiszámítani, mekkora ennek az esélye – morfondírozott a professzor, és kirepült a képből, mert nem kapaszkodott elég erősen.

Ekkor Helena jelent meg az ajtóban.

– John! – mondta falfehérre sápadva. – A kukorica...

– Most nem vagyok éhes! – kiáltotta John, majd a Hold gyorsuló sebessége miatt felhasította a szőnyeget, és felragadt a plafonra.

– John! A vadonatúj szőnyeg! – sopánkodott a doktor, majd ő is elszállt valamerre, mint az éjjeli lepke.

*

Egy nappal később a parancsnok felült az ágyában, és arra gondolt, hogy ha az elszakadásakor mindannyian beülnek a Sasokba, biztosan elérhetnék volna a Földet.

– De nem ez volt a forgatókönyvben – mondta a reggelizőben a professzor hamiskás mosollyal. – Nézd, John, én háromszor voltam nő. Tudod, mit jelent ez? Hogy három anyósom él a Földön. Mindig is azt terveztem, hogy

Zagiba Mátyás alkotásai

olyan gyorsan elhúzó erről az égitestről, amilyen gyorsan csak lehet. És most a forgatókönyvírók meghallották az imáimat.

– Engem pedig jókora kártyaadósság várt volna odahaza – szolt közbe Paul. – Abból a pár euróból, amit itt az Alfán keresünk, nem tudom, hogy...

– Jesszusom! A fizetésünk! – sikoltott fel Helena Russell doktornő. – Ez azt jelenti, hogy ezentúl örökké ingyen kell majd dolgoznunk? Hát ezért végeztem én egyetemem?

– Most mindannyian világegyetemi hallgatók vagyunk – sóhajtott Sandra Benes. – És még diplomamunkát sem kell írunk.

– Ami a fizetést illeti... – vakargatta fejét a professzor.

– Ha megengeded, John, kiszámolom hetven évre előre a kamatokkal együtt.

– Juj, de jó! – örvendezett Alan Carter. – Amire 116 évesen visszatérünk, milliomosok leszünk. Persze, ha az infláció nem szol közbe.

– Nem lesz annyi évad – legyintett a parancsnok. – Már egy napja bolyongunk az űrben, és még mindig nem támadott meg bennünket senki. Hát élet ez? Hogy mutassam így meg, hogy mennyire jól tudok parancsnokolni?

– Ismeretlen objektum közeledik – hallották ekkor Kano izgatott hangját.

Mindannyian talpra ugrottak. A komputer képernyőjén egy apró fehér foltocska látszott. Na végre! Kezdődnek a kalandok!

– Mit mond a számítógép? – kérdezte a professzor.

– Valamit mond, de sajnos nem tudok kínaiul – ismerte be Kano. – Azt mondja, kicsi és olcsó. Már az árcédulát is kinyomtatta. Az áll rajta nagy betűkkel: „Áraink az ÁFÁ-t is tartalmazzák. Köszönjük a vásárlást!”

John nem akart hinni a szemének, amikor az orra elé emelte a cetlit.

– De hisz ez rablás! Három euró egy vacak zacskós levesért?

– A folt! Eltűnt a képernyőről! – mondta Helena izgatottan.

– Persze, mert letöröltem – somolygott Sandra. – Kano mindig olyan mohón issza a joghurtot, hogy szanaszét fröcsög. Rejtély megoldva.

vers

Katona Nikolas
Fókuszpont

Ha csak egy pillanatra is, végül elnémul minden, ami... Szemhéjak közt pulzáló erek, a gyomor felemészti saját magát. *Bon apétit mon cheri.* A cserepek töréseibe kúszik be az élet. Évek óta ugyanazok az emberek a megállóban. A tetőről nézve két macska agonizál. Körmökéről lepatogott festék.

Reggel előlről kezdődik minden. *Voilà.*

Kliché

1. Egyedül próbáltam melegen tartani ajkaim. Ha megjönne, ne másnak kelljen kiolvasztani.

2. Nézni, ahogy barnul a körte a tálban.

Akkor dobni ki, amikor már nem sajnálom.

3. A lélek egy pléhdobozba temetett, kicentrifugázott, agyonretusált fulladás.

4. Ha én ablak volnék... az nem lenne jó.

5. A szemüvegemet is sötétben veszem fel.

6. A falról érzések funkcionálnak,

a padló zsidbad. Hajszálerek pulóveremen.

7. Valaki dübörög a szomszédban. Ajtócsapkodás, bikinivonal. Ki pattogat popcornot még ilyenkor?

8. Az igazság az, hogy egy sosemvolt lebuji vendégeiként nézünk egy harminc évvel ezelőtti műsort, aminek titkon reméljük, lesz újabb évada.

9. A félelem csak fél elem.

10. Vár rá(m) a föld.

11. Comment se veudir?* Amiről lehetne beszélni, arról nem akarok. Amiről nem akarok, arról muszáj. Amiről muszáj, arról nem tudok.

* *Hogy mondd?*

zenőórét

CICKÁNYMESE

Póda Erzsébet

A fekete cickány kicsinyke szobájának bejáratából szomorúan nézett ki az erdőre. Nem látott túl sokat, de a gyér aljnövényzettől azért a tisztás túlsó részét meg tudta figyelni. Sajnos, a bejárat ajtót eltorlaszolták a különböző limlomok és kacatok, amiket a természetellenes gyűjtögető szokásának köszönhetett. Mennyi kis tárgy! Mindegyikhez fűződik valamilyen emlék, olyan nehéz megválni tőlük. Na tessék, ez lett az eredménye, hogy most nem tud átmenni a túlsó részen zajló hörcsögbuliba! Pedig milyen nagy szeretettel hívták!

Cickányunk elmorzsolts néhány kiszívargó könnyecsepet a szeme sarkában, majd a batyura nézett, amiben kolbászt, hagymát, olajat rakott össze, amikor a bulira készült. Közben az olaj valamilyen ismeretlen oknál fogva kidőlt, átázott mindent, ami a batyuban volt. Lemondóan nézett a használhatatlanná vált ennivalóra, leült az ablak elé és sírni kezdett.

Hát ahogy ott sírdogál, egyszer csak hallja, hogy a hörcsögök milyen jókedvűen szórakoznak. Hozzá is eljutottak a mulató hangok.

– Az nem lehet, hogy velem mindig történik valami ször-

nyűség! – gondolta magában a fekete cickány, felállt a székeről, és nagy elszántsággal nekifogott, hogy összerakja az áthatolhatatlan rendetlenséget. Rakodott, válogatott, szemetesbe dobta a sok használhatatlan kacatot. Időnként végigsimított egy-egy tárgyon, felbukkantak benne a régi emlékek. Néha mosolygott, máskor összeszorult a szíve, de valahogy mégiscsak végére ért a takarításnak. Még a szobája is tágasabb, világosabb lett. Na, most már indulhatok, kapta volna fel a használhatatlan batyut, de aztán a sutba vágta. Elővett a konyhakredencből egy vekni kenyeret, meg a kamrából egy csupor zsírt, és nekiindult. Sajnos, mire odaért a hörcsögök vityillójához, a buli már befejeződött. Jóllakottan elnyúlva találta a többieket. Játszottak, mulattak eleget, nem volt kedvük tovább ricsajozni. A fekete cickány csalódottan rogyott a díványra, nagy keserűségében pityeregni kezdett. Az egyik ezüst hörcsög megsajnálta, felállt a szelronról, odaült mellé és megsimogatta a fejét.

– Na, ne sírj, nem olyan nagy tragédia, hogy lemaradtál a buliról! Előttünk a nyár, az ősz, és a következő tél is. Lesz még buli, meglátod! Mu-

Balázs Géza illusztrációja

tasd, mit hoztál? Igaz, nem vagyok éhes, de szívesen elnyammogok veled egy szelet zsíros kenyeret. Figyi, hagymánk maradt, feldobhatjuk azzal, mit szólsz?

A fekete cickány hálásan

nézett az ezüst hörcsögre, elővette a kenyeret, szelt kettőt, megkente zsírral, a másik hozott sőt meg hagymát, aztán nekifogtak a majszolásnak. Nemsokára már ott ült mellettük a kék róka, a nagysze-

mű pele, a vörös mókus meg a szürke egér is. Végül megették az egész kenyeret, főztek egy kancsó csipkebogyóteát, befűtötték a kandallóba, és az egész estét társasozással töltötték. Itt a vége, fuss el véle!

VINCE VAKOND RÖPTE

Egy szép napon Vince vakond elhatározta, elhagyja a galagonyás alatti földterületet, és tovább fúr, beljebb, a cserjés felé. Amikor kibújt a túrása tetejére, egy csodaszép vidéket pillantott meg. Daloltak a virágzó bogáncsok és a madarak. Leírhatatlan öröm töltötte el a szívét, úgy döntött, pihenésként kifekszik az illatos pázsitra. Hamarosan kíváncsi szövőmadarak pittyegésére ébredt, akik huncutul röpködtek és ugrándoztak Vince körül.

– Olyan szépek vagytok! – sóhajtott a vakond. – És még repülni is tudtok!

– Te is szép vagy! – felelték kacagva a szövőmadarak. – Ilyen fényesen csillogó fekete bundácskát még sosem láttunk!

Ekkor a cserjésből előbukant egy lány. Földig érő fehér vászonruhát viselt, dús, vörös haja a bokájáig ért.

– Segíthetnél kis barátunknak! – csicseregtek egyszerre a szövőmadarak.

– A föld alól jött, és repülni vágyik! – hangzott lelkesen.

A kis vakond egyetértően bólintott, orrocskáját érdeklődve a leány felé emelte.

– Vince vakond vagyok. Sokáig a galagonyás alatt éltem, de elhatároztam, elindulok világot látni, és ha sikerül, szeretnék valami újat tanulni.

– Én Amira vagyok, a cserjés élővilágának őrzője – mutatkozott be a különös lány. – Szóval repülni szeretnél? – és mosolyogva, gyöngéden a tenyerébe vette Vincét.

– Készítünk neked szárnyakat! – ajánlkoztak a szövőmadárkák. Szerteszét röppenve máris gyűjteni kezdték a hozzávalót. Egykettőre száraz füvekből és tollakból olyan szép szárnyakat szőttek a kis vakondnak, hogy még a daloló bogáncsok is elhallgattak egy pillanatra.

Vince, akár egy kis kabátkát, magára öltötte a szárnyakat. Nevetve mozgatni kezdte őket, de nem sikerült felemelkednie.

Amira újra tenyerébe vette Vincét.

– Segíték! Szólj, ha feldobhatlak! – ajánlotta a lány.

– Most! – kiáltotta a vakond, és amilyen gyorsan csak tudta, lebegtetni kezdte a szárnyakat. Repült-repült, mígnem hátsó lábacska beleakadt Amira sűrű hajába. Mint egy bogáncs, úgy belegabalyodott a hajrengetegbe. A madarak és a

lány nagyokat nevettek. Vince hahotázva adta meg magát a gubancban. A szövőmadárkák azonnal a segítségére siettek, ügyesen kiszabadították a kis zömök fekete testet.

– Jó móka volt! – lelkendezett Vince.

– Repülés közben nem volt hová behúznod a lábaidat – állapították meg a madarak.

– Jól érzem magam nálatok.

Bettes István
Szentjánosbogár

Régen nem volt villanylámpa
Se autó se stoplámpa
Amikor beesteledett
A nép fáklyával közlekedett

Megesett hogy az sem akadt
Botorkáltak erdők alatt
Abban a nagy sötétségben
Hold sem világolt az égen

Hagyatkozhattak-e másra
Mint a szentjánosbogárra?
Egyenként vagy tömegével
Ő világolt egész éjjel

Örült neki mind a vándor
Barangolhatott akárhol
Kijutott az erdőszélre
Hol az első sugár érte

Szárz Pál
Szelecske

Szelecske, légy illedelmes,
Porfelhőket ma ne kergess,
Kötélről a mosott ruhát
Furfangosan le ne cibáld,
A felhőket zavard széjjel,
Süssön a nap teljes hévvel,
Száradjon a ruha-halom,
Estére mind kivasalom.

Gubó Mária

Egy ideig biztosan a cserjés talajában maradok – tette hozzá elégedetten a vakond. – De most ideje visszatérnem a föld mélyébe – folytatta. És lassan elindult a legközelebbi túrás felé. Amira és a madárkák elkísérték.

Elköszöntek egymástól, Vince pedig befúrta magát a laza földbe.

iránytű – fiatal írók rovata

QUID PRO QUO

Volford Éva

A távozó férfi arccal előre csúszott végig a macskakövön. Az utána hajtott székláb pont akkor találta nyakszirten, amikor megpróbált feltápáskodni, és az ütéstől nyomban ernyedten zuhant vissza. Bentről a tömény füst mellett kárörvendő röhögések úsztak ki a szürke délutánba, a zsácutca penészes falai között pattogó visszhangjuk az ereszből csordogáló vízzel együtt tűnt el a csatornában.

A rám törő rossz előérzet miatt kényszeresen csavargatni kezdtem a kristálygyűrűmet, majd a földön heverő férfit megkerülve beléptem a kocsmába. A verekedés keltette izgalom még keserű volt a sörszagtól. Akik nem vért törölgettek az öklükről, azok a szilánkokat söprögető csapossal ordibáltak, vagy a földről próbálták felkaparni magukat. Csuklyámat mélyen a szemembe húzva a fal mellett surrantam beljebb. Az egész helyiséget megtöltő füst csípte a szemem, s a pislákoló gyertyák fényében csak hunyorogva tudtam végigpásztázni az emberek arcát. Nem mint ha tudtam volna, hogyan néz ki az, akihez jöttem, de a várakozó férfiarc megtört gerincű, nyitott könyv az olyannak, amilyen én is vagyok.

Közvetlenül az ablak mellett egy sakktábla fölé görnyedő szalmakalapos alakra lettem figyelmes. Idősebb volt, mint vártam. Hosszúkás arcát tovább nyújtotta aszott bőre, és a ráncok közül előbukkanó őszülő szakálla. Színtelen ajkai között jóízűen szopogatta a szivarját, amiből a füst – mintha csak kéményen bújna ki – a kalap karimáján tágongó lyukon kúszott a rozsdás csillár felé. Néhány gyors lépéssel mellette termettem. Pont ekkor tette helyére az utolsó gyalogot, majd

lépteim hallatára felnézett és köszönt.

– Szép estét, kisasszony! – hosszú, csontos ujjával az üres szék felé intett, én pedig leültem. – Maga a világos, kezdjen! – Nem sakkozom jól. Épp-hogy tudom a lépéseket.

– Annál nem is kell több – mondta széles vigyorral az arcán.

A bal szemét figyeltem, vagyis azt az üvegbe zárt szivárványt, amit a ráncok közrefogtak.

– Miért pont üveggolyó? – kérdeztem, miközben a gyaloggal a D4-es mezőre léptem.

– Szeretik a gyerekek – cupogva végignyalta megsárgult fogsorát, és a D5-re lépett.

Éreztem, ahogy a hátamra tetovált védelmező rúnák körül libabőrös leszek, de a félelem legkisebb morzsáját is magamba fojtottam.

– Mit akar tőlem? Vagy netán sakkozni hívtam ide? – kérdeztem, miközben visszafordíthatatlan játszma kezdtem, és a C4-re léptem.

– Először is azt szeretném, hogy vegye le a csuklyáját, aztán válaszoljon őszintén egy igazán egyszerű kérdésre!

Nem tetszett a szavai közvéleményes ridegség, de a kíváncsiság a csuklyához vezette az ujjaimat. A hajam lavinaként zúdult le kétoldalt az ölembe, amire a férfi szemében nyugtalanság tüze gyúlt, és fogai közül majdnem kifordult a szivar.

– Tehát maga az?

– Az volnék – bólintottam, majd gyakorlott mozdulattal a fejem tetejére csavartam a fekete loboncot, és visszahúztam a csuklyát. – Bocsásson meg, de a boszorkányhaj vonzza a kalódó lelkeket, és nem kevésbé a bérnyilkosokat is.

Minden pislogás után egy picit elfordult a szemüregébe

Zagiba Mátyás alkotásai

nyomott üveggolyó, s a beállt csendben hallani véltem, ahogy a porszemek csikorognak rajta.

– Hosszúra bárki megnövesztheti a haját. Azt akarom, hogy győzzön meg, hogy maga nem egy egyszerű szélhámos – megszállottság itatta át a szavait.

Előrehajoltam, és a felkelő hold beszüremelő fényében felakasztottam a szemgolyóim, hogy láthassa az ínhártyámra tetovált boszorkányesküit.

– Hitért ne hozzám forduljon, hanem a jóistenhez! – viszszahúzódtam az árnyékba, és találomra léptem egy bábuval. – A pénzéért cserébe jóslhatok, átkot szórhatok vagy beszélhetek a halott szeretteivel, de olyan emberi gyengeségeket, mint a hit, nem árulok.

– A pénzemért? – vont a felőszülő szemöldökét.

– Nem alkimista vagyok, és élni még ebben a mocskos városban is pénzbe kerül.

A szavaim csendet hagytak maguk után.

Amikor már biztonságra leltem volna a hallgatásban, oldalra tolt a sakktáblát, ami csörögve a falnak ütközött. A figurák felé nyúló kezem megdermedt a levegőben, majd várakozón az ölembe hullt. A férfi arcára néztem, és figyeltem, a fonnyadt ajkak hogyan formálják a felém intézett szavakat.

– Térjünk a tárgyra! Hallgatom, mit mesélnek rólam a kártyái.

Átdörzsöltem az ujjaim, és zsebemből az asztalra csaptam a paklit. Megvetően nézte végig, ahogy a felső lap hátuljára kacskaringós rúnát rajzoltam az ujjammal, majd elutasítóan, összefont karokkal hátradőlt. Keverés közben kedvesen mosolyogtam rá, mert egyre jobban szórakoztatott az ellen-szenve.

– Három lapot fog húzni. Egy a múltból, egy a jelenről és egy a jövőről mesél majd. Ha közben valahol fájdalmat érez, szóljon, ha hirtelen mondani- valója akad, mondja! A jövő ritkán árulkodik valós szavakkal, ezért a harmadik kártya láttán tegye meg az első dolgot, amire késztetést érez! – legyezőbe fogtam a lapokat, és felé nyújtottam. – Bal kézzel húzzon hármat, és lefelé fordítva tegye az asztal közepére!

Látszott, hogy nehezebbre esik, de követte az utasításaimat. A legtöbben ilyenkor hosszasan simogatják a lapokat, keresik, melyik szólítja meg őket, de ő csak kirántott hármat közepéről. Egymás mellé rendezte, majd túljátszott udvariassággal a lapok felé intett, ezzel átadva nekem a terepet. Felfordítottam az elsőt: Kardok Hármas.

– Nem kímélte magát a sors, igaz? Azt hittem, az üveggolyó kocsmái verekedés emlékét őrzi, de tévedtem. Csúnya dolgokat hoz magával az ember a háborúból, és cserébe értékeket hagy ott! A műtét persze sikertelen volt. Bizony, a jó orvosok túl drágák – megcsóváltam a fejem, majd egy fokkal halkabban és lassabban folytattam. – Drágák, de nem ez volt a baj. Mint mindig, most is nő áll a tragédia mögött. A doktor úr lánya, és egy másik fiatalember. Talán a testvére? Nem, csak a barátja.

Homlokán dagadni kezdtek az erek, s még levegőt se vehettem, már ellenkezni kezdett.

– Ha utánam kérdezett, mindezt könnyen kideríthette.

Vállat vontam, és felfordítottam a középső lapot: A Főpap.

– Fiatalkorában tett valamit, ami kiölte magából a hitet. Évfordulóhoz közeledik, igaz? – hunyorítva kémleltem dühvel leplezett, zavarodott ar-

cát, mintha abból olvasnám ki a folytatást. – Sőt, ma van az évforduló! – elégedetten felkiáltottam, és megkopogtattam a kártyát. – Bizony, bizony, utolérte a büntudat.

Szünetet tartottam a harmadik lap előtt, és felvont szemöldökkel vártam az újabb ellenkezést, de ezúttal némán ült tovább. Az utolsó lap a Kelyhek Kettes volt. Mielőtt megszólalhattam volna, akkorát csapott az asztalra, hogy a sakkbábuk megugrottak mellettünk.

– Két korszóval ide! – kiáltott a pincér után. Epés nevetésből borsózni kezdett a hátam. – Maga mondta, hogy tegyem az első dolgot, amire késztetést érezek. Tessék, máris megkönnyítettem a dolgát, és beteljesítettem a jövőmet! – a gúny szétfröcskölő nyállal együtt jött ki a száján. Megtöröltem az arcom, majd fogságban tartva a férfi tekintetét oldalra nyúltam, és behúztam a mattot. Amikor megszólaltam, a hangom halk és hideg volt.

– A Kelyhek Kettes nem két korszó sört jósol magának, hanem még két szenvedéssel teli évet, amikor a lelkiismeretével küzd. De hiába, mert a végén úgyszólván könnyebb utat választja.

Zsebre tettem a kártyákat, és felálltam.

A férfi megrendülten figyelte a bábukat, és az est alatt először nem is próbálta leplezni az érzéseit. Anélkül, hogy rám nézett volna, pénzt szórt az asztalra. Többet fizetett, mint kellett volna, de nem figyelmeztettem.

– Azt mondta, nem tud sakkozni – lehelte halkán.

– Én nem is. De egykori barátja, akinek a helyén ültem, igen jól tudott. Csupán szerencsém volt. A segítőkész halot-tak közé tartozik.

Zagiba Mátyás alkotásai

mozaik

Hiányzik a könyvtárából egy regény, verseskötet, antológia vagy irodalmi kiadvány? Egy régebbi felvidéki szerző könyvét keresi? Forduljon hozzánk bizalommal, szívesen segítünk a könyv beszerzésében. Jelentkezzen a helyorseg@liliumaurum.sk címen!

Évfordulók

20 évvel ezelőtt (1932. január 28. – 2003. június 14.) hunyt el **Ozsvald Árpád** költő, író, szerkesztő, a II. világháború utáni (cseh)szlovákiai magyar költészet egyik legrangosabb, összmagyar viszonylatban is figyelemre méltó alkotója. Első verseivel az 1950-es évek elején jelentkezett. Költészetét a népmesék, a mítoszok és a modern világ élményei együtt formálták.

30 évvel ezelőtt (1938. december 13. – 1993. június 11.) hunyt el **Kulcsár Tibor** költő, műfordító, tankönyvszerző, irodalomtörténész. Verseskötetei, tankönyvei mellett monográfiát írt Fábry Zoltán pályakezdéséről (1994). 2006-tól a Pozsonyi Magyar Tannyelvű Alapiskola és Gimnázium évente megrendezésre kerülő s nevét viselő, a szlovákiai magyar irodalom alkotásait megszólaltató országos vers- és prózamondóversennyel őrzi emlékét.

45 évvel ezelőtt (1925. október 30. – 1978. június 23.) hunyt el **Bábi Tibor** (Poczkody) költő, publicista, kritikus. Újságíróként, szerkesztőként pozsonyi magyar lapoknál dolgozott az 1950-es évektől. A II. világháború utáni csehszlovákiai magyar irodalom egyik jelentős indulása az övé, a csehszlovákiai magyar költészet fontos darabjait és köteteit írta meg.

TAVASZI ÍRÓTÁBOR

Május utolsó hétvégéjén Izsán, a helyi múzeum komplexumának inspiráló környezetében került megrendezésre a Grendel Lajos Mentorprogram újabb műhelymunkája. A fiatal tehetségek felkutatására összpontosító projektre ezúttal tíz „írópalánta” érkezett, akiket két mentor – Póda Erzsébet író-szerkesztő és Morva Mátyás író – támogatott. A program ezúttal még izgalmasabbra sikerült, ugyanis több „újonc” vett részt rajta, és a feladatok is újszerűbbek, izgalmasabbak voltak. A műhelymunkákon kiváló írások születtek, a fiatalok ezúttal merészebb témákon dolgozhattak, és a humorukat is megcsillogtathatták.

A Szlovákiai Magyar Írók Társasága 2009-től segíti a fiatal írók szakmai fejlődését azzal, hogy évente egy-két alkalommal megszervezi az írás iránt érdeklődő fiatalok írótáborát, ahol folyamatos műhelymunka folyik neves mentorok bevonásával.

-P-

LAPSZÁMUNK SZERZŐI

Bettes István (1954) költő, Pozsony
Csáky Pál (1956) író, politikus, Pozsony
Fábián Gergely (1986) újságíró, Páskaháza
Farkas Wellmann Éva (1979) költő, szerkesztő, kritikus, Békéscsaba
Fellinger Károly (1963) költő, Jóka
Gubó Mária (1986) prózaíró, Zsitvabesenyő
Juhász Dósa János (1969) újságíró, Balogfala
Juhász Kornélia (1990) költő, Révkomárom
Juhász Zsuzsanna (1958) költő, író, Dunaújváros
Katona Nikolas (1993) költő, Balony
Kovács Balázs (1996) költő, Komárom
Kovács Kitti (1999) prózaíró, Pered
Kulcsár Tibor (1938–1993) költő, műfordító, Hardicsa–Pozsony

Lackfi János (1971) író, költő, műfordító, Budapest
Lampl Zsuzsanna (1959) szociológus, író, Pozsony
Morva Mátyás (1994) prózaíró, Ipolyság
Nagy Erika (1961) prózaíró, szerkesztő, Nyárasd
Póda Erzsébet (1965) újságíró, író, szerkesztő, Pódafa
Száraz Pál (1954) prózaíró, Nagyfödemes
Tóth László (1949) költő, író, művelődéstörténész, szerkesztő, Dunaszerdahely
Tózsér Árpád (1935) költő, író, művelődéstörténész, Pozsony
Z. Németh István (1969) költő, író, szerkesztő, Csicsó
Volford Éva (2005) prózaíró, Ada, Szerbia

Júniusi számunkat a rozsnyói származású **Zagiba Mátyás** keramikusként alkotásaival illusztráltuk.

rejtvény

KONCSOL LÁSZLÓ VERSEI NYOLC IRÁNYBAN

Rejtvényünkben Koncsol László 54 versének címét rejtettük el nyolc irányban. A ki nem húzott betűk összeolvasva adják a megfejtést, a költő két újabb versének címét. Májusi rejtvényünk nyertese Kovács Imre (Bős). Gratulálunk!

A BOT	AVAR	ÍZEK
A DARA	AZ ANGYAL	JÖVŐM
A DÉR	BACH	LABANCOK
A HARMATCSEPP	BALLADA	MADÁR
A HÓPEHELY	BOROS ABSZURD	MADARAK
A HUMOR	BÚCSÚ	MÁSNAP
A JÉGCSAP	CICAHANGON	MINDENSÉGEM
A KÖD	CSIRIBIK	NYITÁNY
A LÉLEK	DEBRECEN	OPÁL
A NAGY KÉRDÉS	ERDŐ	TÁRGYAK
A PECSÉT	EZÜST	TEREMTÉS
A RÜGY	HÁBORÚ	TIK-TAK
A TÉL	HAJNAL	TOMBOLA
A VEREJTÉK-CSEPP	HALADÉK	ÜRESJÁRAT
A ZŰZMARA	HARAG NAPJA	UTÓHANG
ALKONY	HELYZET-	VADAK
ÁLOM	JELENTÉS	VÉGE
ARANY	IDILL	VÉGJÁTÉK
	ISTENTISZTELET	

Készítette: Z. Németh István

A B O T E L E T Z S I T N E T S I S
L O A R Ü G Y N Á T I Y N S H É A M
O R D T O Y J A E R D Ö Ü E A D Z Á
B O A Z E M L Ö Z C G Z L D A R A S
M S L V H R U E V Ú E Y É R Ü É N N
O A L M E A E H H Ö Z R A L Ö K G A
T B A D O R R M A E M M B K M Y Y P
A S B Ö H L E A T E P A A E A G A P
R Z A K É T Á J G É V Ó D R D A L E
Á U N A Á Í E É T N S A H Á A N É S
J R C Z Z L S G H É A C D A R A L C
S D O E E N N C É A K P E A A L E T
E A K N E A A S C V L C J P K K K A
R S T D H B R A V A I A S A A O A M
Ü É N Ó Ú L Á P O A R D D E L N T R
S I T C S I R I B I K A I É P Y K A
M U S C I C A H A N G O N L K P I H
Á Ú R O B Á H A J N A L D Y L É T A

képregény

